ШОАТТА, 18 НОЯБРЬ, 1967 шу. № 137 (4452). Мах 2 кеп.

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ЛЕНИНСКИ КЪАМИЙ ПОЛИТИКА КОТЪЯЛАР

ОагIув оагIох а теха, низ бола дезал а хинна шоллагIча шовзткъе итт шера чу — революционни эргалонийи керда общество хьяреи заман чу деннад СССР халкъаш. Дерригача къамех бола советски къахьегамхой цхьатарра уйлаш йолаш ба Даьхен материальнии духовнии низаш дебадара. КПСС Программои КПСС XXIII-ча съезда решенешеи белгальъяь, коммунизм хьалъяра планаш толаме кхоачашъяра гIулакха.

Ший сийлахьча исторе ах бIаь шу дузаш чIоагIалга диллача бIарга ца яйнача тайпара йола паргIатачеи цхьатарра бокъонаш йолчеи республикай политически паччахьалкхени союз санна, социализм бахьан долаш юкъара къовсам лоаттабеча хана вIаштIехьдаьннача социалистически къамий дохаргдоаца вошал санна дерригача дуненна хьалхашка эттар Советий Мохк. ВIашагIъяргйоаца из халкъий цхьоагIо — Октябрьски революцена карагIдаьнна эггара маьхера хIама, дIахо вай коталонаш йоахаргхиларах бола тешам. Ерригача прогрессивни адамленна цунах гу вай парте ленински къамий политика вахара низи хьаькъали доаллаш хилар.

Октябро хьабийллаб къамий дош овлангара денз къоастадара никъ. Адамлен дуккхача бIаьшерений исторе чухь эггара хьалха къамашта юкъера довнаши Iазапаши дIадаха, бокъонца дола халкъий доттагIал вIашагIдолла лаьрхIар Советски Iаьдало. Из сийлахьдоккха декхар кхоачашдара боккхача лоархIаме яр дизза ах бIаь шу хьалхагIа, 1917 шера 16-ча ноябре, «Правда» тIа кепа теха араьккха «Россе халкъий бокъоний Деклараци». Эггара хьалхарча—лаьттан хьакъехьарчеи машара хьакъехьарчеи — ленински декреташца цхьана керда, социалистически дуне хьалдара принципаш белгальеш хиннача керттерча декретех цаI хилар декларацех. Цу документа тIа, исторически «къахьегачеи эксплуатацена кIаллаттачеи халкъа бокъоний Деклараце» тIа а санна хьахьекхад, В. И. Ленина дешашца аьлча, «белггала паргIатеи ший лоIамеи йола, хIаьта долче, кхы а айхагIеи чIоагIагIеи йола. Россерча дерригача къамий къахьегача классий союз хьае» лаьрхIа хилар.

Халкъий цхьатарра бокъонаши суверенности хилар, дIакъастарга, ерригаш а моллагIа а къамий совленаши доазонаши дIадахарга кхаччалца шоай мукъагIа хила паргIато хилара, кагий къамаш паргIатта дегIаахара царна бокъонаш ялар — деклараце хьакхайкадаьчеи Советски Iаьдала политикана ларде дехкачеи цу хьисапаш тIа хьа а хиннад, дегIа а денад вай мехка халкъий доттагIал. Из хьахьекхад Советски Социалистически Республикай Союзаца — хьашташ цаIаши лерхIараш цаIаши хиларца кхотаденна халкъаш шоай мукъагIа вIашагIтохарца. Дерригача тохкамех чакхдаьннад из. къахьегама гIулакхашка чIоагIденнад. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема цIера юкъе чIоагIденнад.

Советски Союза опыто йизза бакъйир классий антагонизмаца цхьана къамашта юкъера дIадаргда къамашта шоашта юкъера моастагIала гIулакхаш а яьхача Iилман марксизмана лард елларий вывод. Социализм котъяларца советски общества вахара юкъера кхы цIаккха юха а йоагIаргйоацаш дIаяхай социальнии къамийи антагонизмаш, геттаренна а чIоагIа а чIоагIденнад къамийи народностийи нийсхон, вIаши тешам хиларей цхьана гIулакхаш леладарей гIулакхаш. Союзни республикай викалаша Октябра 50 шу дизара хетаяь цхьана хиннача КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета, РСФСР Лакхехьарча Совета торжественни заседане даьча къамаьлаша, ерригача союзни республикашка хиннача юбилейни торжестваша цIаькха а къаьгга хьахьекхар советски общества цхьоагIо а цунна юкъера, хIарадар дIаьхийча, диззача, паргIатача, иразерча вахарца дахаш дола къамаш тоаденна хилар а.

Вай дегIаахар дIахьалхашка кхувлаш, социальни прогресс чIоагIъеш бола низ а хинна дIаэттад халкъий доттагIал. ВIаши хьинаре новкъостал а деш, советски халкъаша цхьана къахьегарца вIаштIехьдоаккх боахами культуреи цхьатарра айделга. Укх тIеххьарча шерашка къаьстта дукха хIама даьд союзни республикай политически бокъонаш цхьатарра хулга цар экономически дегIаахара боарамаш нийсдарца кхы а дикагIа чIоагIдара. Из геттара дика хьахьокх пятилетка хьалхарча шин шера итогаша, укх шера итт бетта план ерригача республикаша кхоачашъяро.

Къамаш дIахо шоайла гаргадахара чIоагIа лардаш ехкай вайцига. КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъяр, коммунизма материально-технически база хьалъяр духьа лоаттабеча къовсамо кхы а айхийтагIа вIашкадоаладу СССР халкъаш. Пятилетко хьайийллай цар экономически бувзамаши вIаши юкъера новкъосталаши шердараи чIоагIдараи, царех хIаране коммунизм хьалъяра юкъарча гIулакха юкъе къахьегамца дукхагIа дакъа лацара йола керда перспективаш.

СССР халкъаш чIоагIа да цар интернациональни социалистически вошала ядрои сани лоархIаш йолча Коммунистически партена гонахьа шоаш айхха кхотаденна хиларца сийлахь-воккхача Ленина васкеташца хьалхле а лелаеш, парте деза лоархIаш лора а ду, массе оагIорахьара чIоагI а ду халкъий доттагIал. Коммунизм хьалъеча хана хьаувтташ дола, къамашта юкъерча гIулакхий деррига дешаш пролетарски интернационализма позицешкара, ленински къамий политика нийсса чакхъяхара ларда тIа къестаду цо. Советски къамий прогресс царех къаьст-къаьстача хIаране творчески низаш диззагIа дегIаахарца яь ца Iеш, кхыча халкъий вежарашха долча новкъосталахи опытахи массе оагIорахьара пайда эцарца а Iалашдеш хиларах латт из политика. Къамий башхалонаш е телха а ца яйташ, е тIех а ца йоахийташ, парте хьадда къовсам лоаттабу къамо ше мара ца лоархIаш хиларах юхедисарашца, гучадувлача моллагIча тайпара долча местничества, национализма, шовинизма гIулакхашта духьала.

Социалистически къамий доттагIал дIахо чIоагIдараи цар интернациональни гIулакхаш дегIакхувлараи, коммунизм хьалъерий юкъара советски традицеш чIоагIъяра керттера лоархIам болаш да къахьегамхошта интернациональни кхетам балар. КIоарга интернационализми советски патриотизми, къамий сийдар, доттагIали вошали лархIар бIарчча цаI йолчеи цунца цхьана дуккхача къамех латтачеи социалистически общества сакхетамерча къахьегамхоех органически доахкаш хила дезаш дола гIулакхаш да. Уж сий дола моральни дика гIулакхаш советски наха дIаIомаде дезаш я партийни организацеш. Нах социалистически интернационализмаи СССР халкъий дикагIа йолча, прогрессивни къамий традицеш лархIареи уйланца, вежарашха долча социалистически мехкий халкъашца доттагIал хургдолча уйланца хьалхебар — идеологически балха лоархIамегIарча декхарех цаI.

СССР-е къамий дош къоастадар дог ураоттадеш бола хьокхам ба дунен дерригача халкъашта. Советий Мехка ах бIаь шера опытах цар дог тийшад, социализмо мара къамийн народностийи бокъонца йола нийсхо, паргIато, вошал дахьаш ца хиларах. Цудухьа вай бокъо я вай Даьхе интернационализма идеяш бокъонца чакхъяьхар, ленински къамий политика котъяьккхар а хинна дIаоттарах доккхал де.

(«Правда» 1967 шера 16 ноябрь).

ЯХЬ ДIАЙОЛАЯЬРИЙ ТОЛАМАШ

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра огрцагIъяьннай КПСС XXIII-ча съезда цIи лелаеча Грозненски крекинг-завода установкай, сменай, цехий коллективаш. Социалистически яхье хьалхалатт нов. Овсянников керте латтача № 1—2 йолча установка коллектив. Коммунистически къахьегама установка технологаша пятилетка шоллагIча шера план хIанзлехьа кхоачашъяьй. Хьинар айдаь къахьегаш ба уж укх деношка а.

Дог гIоздоаха къахьегама толамаш доах укх шера ни. Новиков, Чуприн, Кайдаш, Кононенко керте латтача установкай коллективаша а. Цхьайтта бетта план хьогге а кхоачашъяьй цар. ХIанзлехьа планал совгIа арахийца мехкдаьтта сийрда продукци дуккха эзараш тоннаш я. Декабрь бетта хьалхарча деношка кхоачашъе лерхI цар шера план.

Н. ШЕВЧУК,
КПСС XXIII-ча съезда цIи лелаеча крекинг-завода инженер-экономист.

19-ча НОЯБРЕ — РАКЕТНИ БIУНИЙИ АРТИЛЛЕРЕИ ДИ

Дийнахьа а бус а шоай тIема говзал лакхъеш ба Краснознаменни Дальневосточни военни округа ракетчикаш.

Сурта тIа: ракетни подразделени ученешка. Н. Назарова сурт. ТАСС фотохроника.

ХIАНЗЗЕ А КИЙЧО Ю

Башха дика толамаш даьхад укх шера Наурски района «Терский» яхача совхозо. Соахкарчул ворхIворхI центнер дукхагIа даьннад царна ка бола ялат укх шера хIара гектара тIара. Иштта лакха хьокхамаш даьхал хьайбаш лелалераша а. Укх шера духхьал итт бетта хIара кхоабача Iаттагара 2.603 килограмм шура яьккхай боахаме. Уж толамаш дахара дукха ха йоаццаш РСФСР Лакхехьарча Совета, РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС даим лелае памятни байракх еннай совхоза коллектива.

КарагIдаьнначох кхоачам баь Iе дага бац укхаза. Боахама коллективо дош деннад Ленин ваь 100 шу дузача ден сийна пхе шера план 1970 шера 7 ноябрь тIакхоачаш кхоачашъе.

ХIанз чуийнна хьатIадоагIача шера хьувкъама лард йоллаш ба механизатораш. Кхашка зябь оахаш ткъо трактор йоал хIанз. Еррига гурахьа аха езаш хинна зябь 3,5 эзар гектар я, хIаьта цох хIанзле аьхар кхо эзар гаргга гектар я. Дика лел зябь ахара балхаш цхьоалагIча отделене. Укхаза планах аха езар я 1.900 гектар зябь. Цу отделене ялх тракторо кхоана сарахьа йистебоаккхаргба из болх.

Зябь оахаш минеральни удобренеш ехк. ХIара гектара тIа 2,5—3 центнер тоссаш 500 гектар долча лаьтса суперфосфат тессай. Хьинар кхоца деш сихеи дикеи ду кхашкара балхаш механизатораша Н. Шевелева, П. Лазько, А. Сухорукова.

Ялаташ дIаде лерхIача кхашка хий дехкаш ба совхоза механизатораш. Из болх укхаза геттара лоархIаме лоархI: укх шера хьувкъам лакха хилара керттера бахьан соахка кхыметтел хий ца дехкача лаьтташка а хий диллар долга дика кхетадаьд боахама коллективо.

Укх гурахьа цхьа эзар гектар лаьтта хий тIахеца дага ба боахаме. Из болх беш хIанз итт низ бола дождевалка я отделенешка. Цул совгIа каналах хьахийца хий ше дIатIа ца кхоачача, гувнаши аьлеши долча лаьтташка турбаш а ехка, кхаь насосни установкаца детт хий. Цу шинна тайпара 500 гектара тIа хий дилла баьннаб совхозе.

М. ШАБИЕВ.

24 САХЬАТА—700 ГРАММ

МалгIабика района «Алханчуртский» яхача совхоза болхлошта дика вовз шоай бежа Iу Хамзатов Зия. Дукха ха я из цу боахаме къахьегаш вола, дика бовз ший болх.

Лакха лоаттаду цо доахан леладечун сий. Цхьа шу дIадахийтадац Зияс шийна хьалхашка оттадаь декхар тIеххкоачаш ца деш, лоаман даьгIенех пайда эца Iомаеннав из.

Къаьстта теркам тIабахийта къахьийгар Зияс лоаман даьгIенашка укх шера. ЧIоагIа Iунал дир цо ше йоажаеча сиргIашта.

Цудухьа лоамашкара массанел дукхагIа «дулх дахьаш» цIавера Зия. Дийнахь-бус 700 грамм дозал IотIакхетар хIара бежана планах 400 мара йоацача. Деррига а дIалаьрхIача цох хиннад 243 центнер дулх. Из «мухь» ба Зияй Iула IотIакхийттар.

М. ХАНОЕВ.

БОККХА ТОЛАМ

Къаьстта дика къахьег укх шера Карабулакски контора бурувдеттараша. Укх шера дуккхача скважинаша мехкдаьтта кIеж техай. Цунга хьежжа денгара денга дукхагIа хул хьадоаккха мехкдаьттеи гази. Самардийнахьа, 16-ча ноябре, бурувдетта мастер А. А. Старшинин керте латтача бурувдеттарий бригадо яьккхача Заманкульски участкерча № 64 йолча скважина йоккха мехкдаьтта кIеж техар. Йиъ миллиметр хулача штуцера чу гIолла дийнахь-бус скважино лу мехкдаьтта 70 тонн совгIа да. Из скважина болх бе йолаялийтарца бурувдеттарий бригадо кхоачашъяьй бурув тохара шера план. ХIанз кердача скважина бурув тоха кийчлуш я бригада.

А. БАКАЛЮК.

ЦХЬАЙТТА БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра КПСС XXIII-ча съезда цIи лелаеча Грозненски крекинг-завода коллективо дIадоладаь дика гIулакх лог раьза хинна хьаллаьцад Грозненски ремонтно - механически завода ерригача цехий коллективаша. Доккхий социалистически декхараш тIаийцад царех хIаране. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьй цар. Яхьо кердача толамашка кхувл уж. Царна юкъе укх тIеххьарча массехк шера хьалхалатташ я Мирчев Александр Васильевич керте латта мехкдаьтта оборудованена ремонт еча цеха коллектив. Валови продукци арахецара пятилетка хьалхарча шин шера план дIабахача бетта кхоачашъяьй цеха болхлоша. Цу юкъа арахийцай 130 насос, 212 ротор, 17 лебедка, 900 турбобураш, хIаьта компенсатораш планах лаьрхIачул кхозза дукхагIа арахийнар.

Цох кхоачамбаь Iанзар цеха болхлой. Чурча кхоачамех бизза пайда а ийбеш, къахьегама толамаш кхы а совлаха болабелар уж. Цох доккха беркат даьннад. Цхьайтта бетта план ханал бутт хьалха кхоачашъяьй цеха коллективо. ХIаьта шера план ер бутт бовча деношка кхоачашъе лерхI цо. Шу чакхдалалехьа планал совгIа арахецаргья 140 эзар сома мальха продукци.

Къахьегама овсарле лакхъярга хьежжа арахецача продукцега дIабода мах лохбара а чIоагIа къовсам лоаттабу цеха болхлоша. Цох хьахиннар дика да. Укх шера арахецача продукцега дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаьд 52 эзар сом ахча.

Металл, материалаш, электроэнерги кхоара тIехьа а чIоагIа къовсам лоаттабаьб цеха рационализатораша, новатораша. ХIанзлехьа рационализаторски предложенеш производствана юкъеяхьара шера план кхоачашъяьй цар. Кходаь металл итташ тоннаш я. Иштта дукха кхояьй электроэнерги, кхыйола материалаш.

Хан - ханнахьа итогаш а еш, резерваех бизза пайда эцар, балха тIа нийсленна кхоачамбоацараш сихха дIадахар бахьан долаш иштта лакха толамаш даха вIаштIехьдаьннад коллектива. Социалистически яхье хьалхара моттиг цу цеха коллективага я. Цудухьа цо лелаю завода карара кара тела ЦIе байракх. ДIахо йодача хана из карара ялийта а дагаяц из.

Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба слесараш ни. Мурзаев, Фоменко, Гонтаренко, Чичук, Смольников, газоэлектрик Крайблат, кхыбараш. Царех хIаране сменах нормаш 150—160 процент кхоачашъю. ХIанз тIадоагIача шера чотах къахьег цар.

Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье шоллагIа моттиг лелаеш я Калугин Василий Яковлевича кулгалду механо - сборочни цеха коллектив. Итт бетта планал совгIа цо арахийцар 30 эзар сома мальха продукци. Къахьегама овсарлен план 11,3 процент тIеххкоачашйир. Арахецача продукцега дIабода мах планах лаьрхIачул 8,1 процент лох а беш, укх шера паччахьалкхенна кходаь ахча 87 эзар сом да. Хьалхара моттиг хьаякхара чIоагIа къовсам лоаттабу цеха хIара смена, бригадо, болхлочо. Цудухьа денгара денга лакхлу доаха хьокхамаш. Укх бетта план 115—120 процент кхоачашъеш хьайоагIа цеха коллектив.

ХIара сменах нормаш шиъ е шиъах кхоачашъеш хьинаре къахьег цига токараша Богашева, Шестакова, Морозова, слесараша Погосяна, Громова, кхычар.

Б. КОСТОЕВ.

Сурта тIа: бурувдеттараштa сихха эша буровой насос кийчъеш ба слесараш (аьрдехьара аьттехьа) В. Фоменко, Н. Гонтаренко, О. Чичук, Н. Смольников.

И. Плиева сурт.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета шоллагIа сесси

Самардийнахьа Грозне пионерий республикански Двореце Нохч-ГIалгIай АССР диазлагIа хержача Лакхехьарча Совета II сесси хилар. Сессе дийцар ер дешаш:

1. 1968 шерарча Нохч - ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен планахи 1969—1970 шерашка Нохч - ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен планехи.

2. 1968 шерарча Нохч - ГIалгIай АССР паччахьалкхен бюджетахи 1966 шерара Нохч - ГIалгIай АССР паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи.

3. Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдарах.

Республика Госплана председатела депутата Е. В. Брыксина йир сессе «1968 шерарча Нохч - ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен планахи 1969—1970 шерашка Нохч - ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен планехи» йола доклад; «1968 шерарча Нохч-ГIалгIай АССР паччахьалкхен бюджетахи 1966 шерара Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи» йола доклад йир республика финансай министра депутата **П. Я. Гуреева.** Цу шинна а дешах лаьца содоклад йир Нохч - ГIалгIай АССР лакхехьарча Совета планово - бюджетни комиссе председатела депутата **В. П. Пожидаева.**

Докладаш ювцача дакъа лаьцар депутаташа **М. У. Умарова, Т. М. Эсенбаевас, С. Х. Плиева, А. Д. Кагерманова, Л. В. Мингалеева.** моттигерча промышленноста министра **А. Г. Дзортова,** культура министра **В. А. Татаева,** депутаташа **А. В. Остапенко, И. М. Коротнова, В. М. Земскова.**

Докладчикаша **Е. В. Брыксинеи, П. Я. Гуреевеи** дош хаддаш дола къамаьлаш дича Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето тIаэц «1968 шерарча Нохч - ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен планах а 1969—1970 шерашка Нохч - ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен планех а дола закон, иштта тIаэц «1968 шерарча Нохч - ГIалгIай АССР паччахьалкхен бюджетах» дола закони «1968 шерарча Нохч - ГIалгIай АССР паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах» бола социами.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума указаш чIоагIдара дешах къамаьл ду республика Лакхехьарча Совета Президиума секретара депутата **Г. В. Силокина.** Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагI а, ду, «Нохч - ГIалгIай АССР Министрий совета чуйоагIа къахьегама ресурсех пайда эцара управлени ярахи», «Грозненски, Гуьрмесски, Малгобекски къахьегамхой депутатий Советий исполнительни комитеташкарча коммунальни боахама отделех коммунальни боахама управленеш ярахи» дола законаш тIа а эц сессе.

Сессе болх цу тIа йистебоал.

Сессе балхах йола отчет газета аргIанарча номер тIа хургья.

КХОАНА—РАКЕТНИ БIУНИЙИ АРТИЛЛЕРЕИ ДИ

Капитана В. Суепа командах йола батарея огневой позице.
К. Купиченко сурт. ТАСС фотохроника.

МИЧЧА ХАНА А ТIЕМА ДУХЬАЛЪОТТА КИЙЧА ДА

Н. ЕГОРОВ,
инарал-полковник, Военни Совета член, стратегически гIулакхашта лаьрхIача ракетни бIуний Политически управлене начальник.

Ткъаь пхиъ шу даьннад 1942 шера 19-ча ноябрерча лоа диллача Iуйрийна, Къулба - Малхбузени Донской фронтаи ствольни реактивни артиллере ээараш йолча йоккхача топий залпашца Сталинграда юххе немецко - фашистски захватчикий позицешта советски бIунаша коталонца наступлени йолаяьча хана денз. Волгана йистера исторически тIом Сийлахь - боккхача Дай мехка тIема леламе овлангара хувцам а беш, хоадамболлаш йолча фале этар цу хана. Советски наха шоай дегашка лоаттаду из ди. Цу хана денз социалистически Даьхе лораьрий тIема майрали тIема говзали хестаеш дола цIей санна хIара шера белгалдоах 19-ча ноябрера ди.

Укх шера къаьстта маIани чулоацами болаш да из цIей. Из сийрдаьккхад Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара сердалоно. Патриотически хьинар къаьстта чIоагIа айден над ракетни бIунийи артиллереи доакъошка. ТIемахоша тIагIертта Iомаю тIема техникеи герзи. ХIаранена дагардар—вай Герзащцарча Низий революционнии тIемеи традицеш еза лелаелгеи ебаелгеи. ТIемахоша фе а тешиаме а лораду Октябро хьаккеллача Советски паччахьалкхен деза доазонаш. Доккхал а деш рапорт тел хIанз тIемахоша декхараш шоаш толаме кхоачашдарах. БIуний тIемеи политически кийчоп лакхача хьокхамаша геттара дика тешал ду Даьхено хьадаь герз тешамеча бе доаллаш хиларах.

Вай парте. Советски правительства кIаьд ца луш йоакхо ю мехка обороннии низ мамогга чIоагIбара, Герзашцарча Низий чIоагIал лакхъяра. Из йоакхо бахьан долаш Советски паччахьалкхен оборонни торонаш Iилманеи техникаеи эггара тIехьагIа карагIдаьннарех латт, герз кара а ийца лоаттабеча къовсама хIанзарча хьалашка мажшара я.

Укх тIеххьарча шерашка овлангара дениз хувцамаш даьд эскари флоти герзаца, техникаца кийчдара я хIаьта иштта организационни структурана а. Цу хувцамий юххьера дакъа — Советски Герзащцара Низаш ракетно - ядерни герзаца кийчдар.

Ракеташ хьаяр — хIанзарча Iилманеи эггара толашагIа йолча технологенеи карагIдаьнна дуккха хIамаш чулоацаш долча техника эггара чоалханегIарча доакъоех цаI. Ракеташ хьаяра эп эггара толашагIа йолеи тайп - тайпареи материалаш, Iалаьмате дукха чоалханера машинаши нийса прибораши, болхлойи инженерно - технически балхаш дерийи квалификаце лакха боарам. Из долла хIама долаш да вай мехка индустриализаце политика чакхъяккхар бахьан долаш. Советски экономике даьхача толамаша, производительни низаш дегIадахкаро йиш хилийтай дуккха хIанзара тайпа ракеташ хьаяра системаш вIаштIехьъяха, ракетно ядерни техника низ бола арсенал хьае. Вай Даьхено хьалхара моттиг лаьцай дунеи тIа ракеташ хьаяра даькъе.

Ракетий тайп - тайпара образецаш хьаелга сихха дегIадоаладара гIулакха боккхача лоархIаме хиннай К. Э. Циолковский, Ф. А. Цандер, Социалистически Къахьегама Турпал академик С. П. Королев санна болча боккхийча ракеташ хьаяьраша дакъа лаьца йолча Дай мехка ракетостроене опыт.

ХIанзарча ракетостроене керттера лостамаш белгалдаьхад 20—30-ча шерашка. Ракетни герз эггара хьалха авиаце юкъедаьккхад Халхин-Гол яхача хи тIа хиннача тIем тIа. ХIаьта 1941-ча шера дукха хьае йолаьй реактивни снарядаш — гIоръяьнна «катюшаш».

Ракеташ ерий толамаш хилара аьттув баьккхаб Iилма дукхача доакъошта карагIдаьннача доккхийча хIамаша, вай Iилмахошеи инженерашеи электроника даькъе даьча говзача балхаша, чIоагIагIа йола энергетически характеристикаш а йолаш йола керда пластмассаш, ах проводникови материалаш, доагор хьадаро. Лоацача ханашка кердача ракетни техникаца кийчдир вай мехка Герзашцара Низаш.

Советски тIема доктрина тIа аьннад, хIанзарча тIем тIа агрессор эша а ваь кэтало яккхара ракетно-ядерни герза низах чIоагIало еш долча Герзашцарча Низий деррига тайпай низаш вIашагIтохаиза даргдац. Лаьттанцарча вай бIуний керттера ударни низ а хинна дIаэттай хIанз ядерни зарядаш йоахкачеи массехк иштташ километргара массехк бIаьш километрга кхоачаш гаьна кхувсаш йолча ракеташца кийчъяь ракетни соединенеши оперативно - технически гIулакхашта лаьрхIа доакъоши. Авиацега ший доалахьа кхаьчад «Воздух—земля», «Воздух—воздух» яха ракеташ санна дола бирса герз. Ракетно-ядерни герзаца кийчдаь хи кIал гIоллеи хи тIа гIоллеи лела кемаш - ракетоносцаш — ТIема - Форда Флота керттера тIема низ. ТIехдикача ракетни техникаца кийчдаь да фегарча тIема духьаларча оборона бIунаш. Фегареи космосереи целеш тешаме хIалакьелга Iалашду ракетни герзаца кийчъяьча самолеташа перехватчикашеи зенитни ракетни комплексашеи.

Даьхе лораяра, социализмана карагIдаьннараш лорадара КПСС Центральни Комитетои Советски правительстваи хьадаьл Герзашцарча Низий керда тайпа — стратегически гIулакхашта лаьрхIа, Iалаьмате боккха низ бола ядерни заряд планета тIарча моллагIча моттиге кхоачае могаш йолча континенташта юкъекхувсача низ болча ракеташца кийчдаь ракетни бIунаш. Цар тохаш йола хIама практически гIоалйоаккхалургйолаш яц. Цу тайпара бIунаш — Советски мехка, ерригача социалистически содружества низ бола ракетно ядерни шит.

Вай Iилмахоша, конструктораша, инженераша, техникаша, болхлоша хьадаьд Iалаьмате сиха тIема кийчлуш, низ бола ядерни зарядаш боарам боацача гаьналга кхоачае могаш йолча а моллагIча гаьналга снайперски нийсалца кхетилга Iалашдеча управлене тешамеча автоматически системашца кийчъяьча а ракетий тайпаш. Нагахьа санна моастагIчун ядерни герз тIадеча мамогга кIезигагIа зе хургдолча тайпара кийчъяь я ракетни старташ.

Ракетостроени дегIайоалаяра даькъе баьккха керда гIа — лаьттан тIа гIолла лела чIоагIача доагорца летаю континеташта юкъе кхувса ракеташ хьаяри дIахо эргайоахаш тоаяри. Гусеничи машинаш тIа оттаяъ уж массе оагIорахьа лахташ, ше лаггача моттиге дика хьулалуш я, цу духьа моастагIчун фегарчеи космосерчеи разведкага практически бIаргге лоацалургйоацаш а я.

Ракетни герз тIа тIа тешамегIеи кхычунга хьежача леладеш аттагIеи да. Советски ракетни техника тIехдика хилара тешал ду дуккха космически аппараташ аьттонца Лаьттанна гонахьарча орбита тIа яхарои кхыча планеташка ахийтарои.

Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дуза шу белгалдаьннад Советски Герзашцарча Низий керттера тайпа а хинна дIаэтта ракетни бIунаш дIахо эргадоахаш тоадарца.

Вай парте юкъарчал доаццаш кулгал а деш толаме чакхйоаккхаш я политически моральни кхетам чIоагIа болаш йола лакха квалифицировани ракетчикий кадраш кийчъяра шерра программа. Цу турпалерча профессена эш лакха юкъареи техничесни грамотность а культура а, чоалханегIарча техникаца беча балха чIоагIа навыкаш, дикагIа дола морально - тIема гIулакхаш доахкаш хулга. ХIанзарча хьалашка минуташкеи секундашкеи де деззаш да ракетни герз кийчделга. Цулухьа тар ма лу чIоагIагIа фе а кийча а хила, деш дола гIулакхаш цхьаккха гIалат доацаш нийсеи бувзам болаши хила деза. Техника дукхаезаш, ший кхетам даим шербеи тIема говзал лакхъеи гIерташ, шийна тIадилла декхар сихеи, нийсеи, хьежжаи кхоачашдеш хилар — из долла хIама ракетчиках йоахкаш хила езаши хIанз традицеонни а хинна дIаэттаи оамалаш я.

Советски паччахьалкхен ах бIаь шу дизара сийлахьа юбилей ракетни бIуний личии составо белгалйоаккх ший чоалханеча гIулакха говзал Iомаяра даькъе керда толамаш дахарца. ДукхагIа хиннаб тIемеи политически кийчои отличникаш: дикагIа долча ракетни доакъошкара хIара шоллагIа вола тIемахо — отличник. Закон а хинна дIаэттад доакъошкареи подразделенешкареи берригга керттера ракетчикаш классни специалисташ хилар. Ахаш гаргга бола специалисташ шиъ а кхы дукхагIа а тIема професси йолаш ба.

Ракетни бIуний лакхача тIема кийчонна ларде улл тIемахой кIоргга идейни тешам болаш, Даьхеп кхерамаленна хьалхара хIаравар бехктокхам хеташ, дика вIаштIехьваьннеи дисциплина йолаши хилар. Советски тIемахой морально - политически дика гIулакхаш вIаштIехьдоал команлираша, политболхлоша, партийнни комсомольски организацеша хIара денна а тIагIертта а къахьегар бахьан долаш. Доакъоша беча партийно политически балхо тIема декхар сахетаме леладе Iомабу тIемахой ракетчикаш, царна новкъостал ду советски халкъеи кхыча социалистически мехкий халкъийи машари кхерамлеи Iалашъяра шоаш деш долча тIема гIулакха лоархIам дикагIа кхетабара, лакхъю бIуний фели тIема кийчои.

Ракетни бIуний дукхагIа йола личии состав — коммунисташи комсомольцаши. Уж — тIема коллективаш кхотаеш йола ядро, дуккхача башхадикача гIулакхий инициатораш. Массехк шера вIаштта лакха хьокхамаш доах лейтенант К. Змеевский комсомольски организаце секретарь волча ракетни подразделене. Цу подразделене Iомаялара гIулакхаш белгалдоал лакха тIема кийчо, дика вIаштIехьъяьнна, тIема дисциплина чIоагIа хиларца. Укхаза берригача тIемахоша сийленца кхоачашду шоаш тIаийца социалистически декхараш. Цу подразделене комсомольски организацена дукха ха йоаццаш ракетни бIуний Военни совета карара кара тела Ше байракх еннай. ДикагIа болча тIемахошца нийсъяла гIерташ я еррига личии состав.

Советий Мехка низ бола ракетни бIунаш — тIема духьалъотта даим кийча латт. Уж фе латт Сийлахь боккхача Октябра карагIдаьннараш лорадеш. Шоашта тIадожадаь декхар сийленцеи доаггIача тайпареи кхоачашдара хиланза дарг мел доаца хIама долаш ба тIемахой! Царга кхоачамболаш я тешаме пусковой установкаш. тIехдика ракеташи царех йоахка низ бола зарядаши. Из бирса герз шоай чIоагIачеи тешамечеи бе доалладеш бола советски тIемахой Даьхен боевой приказ сихеи нийсеи кхоачашде кийча ба.

Ракетчикаша доккхал лу шоай дуккха доакъой хьалха сий дола гIулакхаш карагIдийнна ствольнии реактивнии артиллере тIема доакъош хинна хиларах. Сийлахь - боккхача Дай мехка тIема цIера юкъе гIолла сийлахьча наькъаца чакхдаьннача артиллерийски доакъой тIемашка мерцача байракхашта кIал гIулакх деш ба дуккха тIемахой ракетчикаш. Уж байракхаш — герз бе а делла Даьхе лораеш долча ноахалий тIема сийле карара кара эцаш хилара символ.

Сийлахьа традицеш йолаш. Даьхенна хьалхашка тIеча сийлахьа гIулакхаш карагIдийнна «классически артиллери» оалаш яр тахан а я халкъа сийленца гIулакх деш. Из — моастагIа эшавергволча а лаьттанцарча бIунийи флотеи действеш тIема низаца чакхйоахилга Iалашдергдолча а чIоагIагIча средстваех цаI. Из хIанз кийчъяьй керда ча, артиллерийски системай толашагIа йолча образецашца, жаштдолча хьа лостаеш йолча противотанкови снарядашца, дуккхача кхыча хIамашца. Электроннии вычислительнии техника артиллерена юкъейоалаяро йиш хилийтай цун балха управлене эффективность чIоагIа лакхъе, пхо хьожабаьчча моттиге эггара нийсагIа кхетаргболча тайпара из кийчъе. Шоай халкъа боарам боацаш чIоагIа мутIахьа болча, говзачеи къонахчал долчеи тIемахоша артиллериташа шоашкара доаггIаш дола дакъа лоац Даьхен оборонни низ чIоагIбара юкъе.

Ракетни бIунийи артиллереи Ди — боккхача патриотически чулоацамах дизза дола цIей, из да Даьхен тIема низага хьажар, советски халкъеи цуц Герзашцарча Низийи цхьоагIо къаьгга хьахьокхар.

ГОВЗА АРТИЛЛЕРИСТ

Даьй-мехка тIом чакхбоалаш латтар. Советски бIухой фашистски столице чу а кхаьча хIара улица, квартал, цIа бахьан долаш бирсеннача моастагIчунца тIом беш бар. ХIаьта эггара тIехьа рейхстаг яьккхача моастагIа эшазарах гIадбаха дале а е тIом чакхбаьнна раьза болаш дале а цун пенаш тIа шо-шоай тайп-тайпара йоазош деш хиннад. Из тайпа йоазув дитад рейхстага пена тIа вай мехкахочо Агасиев Адама Андрея а. Цунах лаьца укх тайпара дувц Андрея.

— Рейхстаг яьккхача цун пенаш тIа йоазош деш дукха вай бIухой бIаргабайра сона. ХIаьта аза а лаьрхIар укхаза дакъа доацаш се хинналга цхьан тайпара белгалде. Сайна юхе латтача бIухочун бера штык хьа а ийца яздир аз: «2-гIа май. Iуйрийна 6 сахьат даьнна ха, Агасиев».

Школа йистеяьккхачул тIехьагIа машинаькъа училище деша хайнав Агасиев Андрей. Училища йистеяьккхача машиниста гIонча диплом кара а долаш Грознерча локомотивни депо балха вода из. Дукха ха ялале Советски Эскаре гIулакхе дIавех. Даьй-мехка тIом хьале хинад из. Дальни Востоке артиллерийски доакъошка гIулакх деш хиннав бIухо. ТIемеи политически кийчо еш дика толамаш дахарах военни училище хьожаваь хиннав Агасиев. Цигара дIамагIа вола лейтенант а волаш из дийша аравоаллаше Германеца тIом а хьайна фронте вода эпсар артиллерист Агасиев. Иштта дIаболабу цо моастагIчунца хьалхара тIом, хьалхара довнаш.

Цкъа йоккха тIема операци чакхйоаккхача хана Одерах вай бIухой тIехьабовлилга Iалашде аьнна артиллеристашта приказ деннад командоване. Майреи говзеи кхоачашдаьд артиллеристаша шоашта деппа приказ. Цига баьча тIемах Богдан Хмельницке орден еннай вай мехкахочоа. Из тайна дукха нагоадаш еннай Агасиева Орловско-Курски дуге, Варшава, Берлин йоаккхаш даьча тIемех.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа ше вальча Грозне цIакхаьчав Андрей. Цу хана денз машинист ва из, Депо дикагIа болча болхлошта юкъе мара цIи яккхац цун. ТIема совгIаташта цхьаькха а тIакхийттад. Балха дика къахьегама толамаш дахарах Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еннай Агасиевна.

С. ВОРОНИН.

Партийни вахар

КОММУНИСТАШ—АВАНГАРДЕ

Промышленни предприятей, транспорта, гIишлошъеча организацей лоархIамегIа йолча участкашта керте латтараш, шоашкара дикача гIулакхашца хьокхам а гойташ, деррига низаш оарцагIдаха къахьегамхошта новкъостал деш масса хана а санна коммунисташ ба. Грозне йоккхагIйолча предприятех я Грозненски химически комбинат. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара дикача хьокхамашца пакъалахара юбилейна хьалха яьржача социалистически яхьа инициатор яр комбината коллектив. ХIаьта доккхий толамаш а даьхад цо.

Производства лоархIамегIа йолча участкашка дIанийсбаь ба укхаза коммунисташ. Царех дуккха дукхагIа барам шоай гIулакхах дика кхеташ, хьалхашка латта декхараш довзаш, производственни а общественни а балха опыт йолаш, коллектива хьалхе лелае ховш бола нах ба.

Опыт йолаш инженер ва вуркйттлагIча цеха начальник ков. Баев А. И. Из керте а латташ хьахиннай цу цехе барттайна, хьинар дола коллектив. Производственни хьокхамашка диллача комбинате хьалхалатташ, хадданза план тIеххоачашъеш хьайоагIарех я из коллектив. Дукха къахьег коммуниста новкъоста Баева керда коталонаш иха цеха болхлой оарцагIбоахаш, хIаьта цунца гарбеш хадданза боккха идейно-кхетадца болх а бу. Юбилейни сийна декхараш тIаэцаш коллективо дош деннадар лакхара дикал йола фенол арахецалга карадерзаде аьнна. Цул совгIа цо лаьрхIалар игт бетта план йиллача ханал кхо ди хьалха кхоачашъе, бедал кхое, къахьегама оасарле лакх а еш продукцега дIабода мах кIезигбе. Уж декхараш толамца кхоачашдир цеха химикаша. ТIехдика къахьегаш, лакхарча хьокхамашца Октябра цIейна пакъаьлхкар боккхагIа йола аппаратчикаш новкъостий Коробко, Кузьменко керге латта сменаш. Царна нийсбала гIерташ къахьийгар кхыча сменашкарча аппаратчикаша а.

Укх шера планал совгIа дикка продукци арахийцай номер 32 йолча цехо. Цу доккхача толамех дакъа доалл воккхагIа волча аппаратчика, коммуниста новкъоста Керимова а. Ший балхах дика кхеташ специалист ва из. Массехк рационализаторски предложени еннай цо. Цунгара опыт эц дуккхача химикаша, хIаьта цехе масса хана лоархIаш, сий деш ва. Иштта воландаь хержав из профсоюза заводской комитета членалла, района суда халкъа заседателалла.

Казахстане волча хана а химически заводе болх баьб новкъоста Керимова: хьалхагIа монтажник волаш, цул тIехьагIа технически училища чакх а яьккха аппаратчика специальность Iомаяьчул тIехьагIа смена начальник волаш а.

Бакъда Грозненски химкомбинате ийс шу хьалха балха веча дукхагIа дар цIаьккха а Iомаде дийзар. хIана аьлча кхы тайпа яр профиль. Укхаза а хилар цунах пхелагIча разряда аппаратчик. Юххьанца хала дар шийна, йоах новкъоста Керимова, долла хIама Iомаде дезаш, довза дезаш дар. Цулухьа ха а низ а ца лоархIаш тIагIертта дешаш. Iомалуш вар из. Техминимумах а разряд лакхъярах а экзаменаш дIаелар, сайрийнарча школе деша ваьтIашехь а, хIаьта хIанз итт класс чакхъяьккхай цо. Октябро юбилейна доккхий совгIаташ кийчдир новкъоста Керимова болх беча цеха коллективо а.

Алхха шийна хьалхара жоп денна ца Iеш, ший къахьегама, ший гIулакхашта, партийни организаце гIулакхашта, ше болх беш йолча ерригача коллектива гIулакхашта хьалхара бехктокхаме ва хIара коммунист. Из хила веза кхоачамбоацараштa духьала, уж дIадахара наькъаш лохаш, цу гIулакха ше хьинаре дакъа лоацаш. Вай парте доккхий декхараш уьттаду ший членашта хьалханика. Царех керттера дар да — моллагIча метте къахьегаш ше вале а шийгара дика хьокхам гойташ коммунист хилар. Из дика кхетадеш а, кхачашдеш а ба химически комбинатера коммунисташ.

Номер 15 йолча цеха начальника заместитель коммунист новкъост Сулим цеха болх эсала лелаеча хана, производства гIулакхаш дика вIаштIехьа ца доалаш, план кхоачаш ца юлаш коллектив хьувзача хана дийнахь а бус а цехера араваладар. Юххера а Центральни лабораторе болхлошца цхьана корадир цунна технологически режим лерттIа вIаштIехь ца ялара бахьанаш.

Дика къахьегарах, общественни балха юкъе хьинаре дакъа лацарах берригнеша сий деш, лоархIаш бола коммунисташ кхы а дуккха ба комбинате.

Шаккха ца хиннача тайпара химикий къахьегама хьинар айденнача хана бьржаб комбинате пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIехьара къовсам. ХIара цеха, смена, участка коллектив ше-ше хьалха яла гIерт.

Практически болх барца цхьана кхоачашду инженераша, техникаша, производства новатораша творчески декхараш а, тоаю технологически процесс, гучайоах чура торонаш, царех пайда ийбу. Цу даькъе дукха пайдане гIулакхаш ду комбинате. Бакъда шоашта карагIдаьннарех кхоамбаь Iеш бац химикаш: дIахо гучайоах цар керда торонаш. Цу боккхача балха юкъе а хьинаре дакъа доацараш, авангарде латтараш коммунисташ ба.

Цехови партийни организацеша, партийни комитето хадданза терко ю коллективай производственни гIулакхий, боккха болх бу коммунистий бехктокхам лакхбеш, — къахьегамхошта коммунистически хьисапе кхетам луш. Цхьаккха производственни а общественни а балха участок яц укхаза партийни организаце, берригача коммунисташа хьинаре дакъа ца лоацаш, цар хьалхле ца лелаеш.

С. КОТИЕВ,
КПСС горнома инструктор.

ТIехьадисача гIулакхашца—лира къовсам

Iалаьмате доккхий хувцамаш хиннад тха Сунженски районе бахача вайнаьха вахаре. Хьалха вIалла общественни вахарца гIулакх ца хиннача вайнаьха кхалсаго хIанз хьинаре дакъа лоац юрта боахаме, промышленносте, культуре.

Цхьабакъда хIанз а ала йиш яц дIаяхача заман тIехьадиса гIулакхаш районе бахача наьха вахарера цIенденна дIадаьннад аьнна. Дынах бохедисача гIулакхашта мутIахьа бола нах хIанз а нийслу районе. Уж ба сийдлача таханеп вахар Iаьрждераш, кхувш йоагIа тIехье харцахьаръча новкъа яккха гIертараш. Айса дувцар харц хургдоацаш тхоай районе хинна массехк факт ювцаргья аз.

Укх шера Галашка баьхIагIча классе деша ягIаш яр Бейгова Хьусена Тамара.

Белгалде доагIа из йиIиг дешарца безам болаш хилар. Цхьабакъда. Хьусена-м безам хиннабац дIахо ший йиIигага дешийта. Дына тIехьадиса гIулакхаш леладеш чакхвала дага ва из. ЙиIиг дешара хьа хIана йоаккх Iа, дIахо дешийта цунга аьнна шийгара дийхача укх тайпара жоп делар Хьусена: — «Са йиIиг йоккха а ЙинкаЙ, сона вIаштIехьа хетац из кIаьнкашца цхьана деша игIар. хIаьта «боккхача наха» а вертIа хетац из». Из а аьнна Тамара дешара хьаяьккха маьре дIаелар Хьусена. Из иштта ца хила мегарюртара общественность, юрта Совет, кхалнаха юкъерча балха совет ханнахьа оарцагIъяьнна хьнна яла-ре.

ДIаяхача заман тIехьадиса гIулакхаш лелаIерий мораль я тха районе вахача Тумгоева Махьмуда яр а. Ший йоI дешара хьа а яьккха маьре дIаяла лаьрхIар цо. ХIаьта из гIулакх вIаштIехь ца далийта оарцагIъяьннача общественностага яьхад цо:

— Тха даьй а школаш йоацаш баьхаб. Царел дикагIа хетац сона тхоай йиIигаш а. Маьре баххалца оаха кхоабаргба, цул тIехьагIа моарошa лелабергба».

Вай мехка коммунизм хьалъеча дакъа а лоацаш бах хIанз вайнаьха кхалнах. Царна юкъе дукха ба хьинаре къахьегарца белгалбаьнна шоай цIи дIахазийтараш.

Масала, районе хеза ца Iеш республике цIи хеза ба Орджоникидзе цIерагIча колхоза доярка, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Оздоева Хамсат, Ленина цIерагIча колхоза комбайнер Джакоева Хьава, ДаьттагIарча юрта Совета председатель Оздоева Кейпа. Мужечерча 8 шера школа директор Долакова Тамара, иштта дукхха кхыбараш.

Вай вахарера цIенденна дIадаланза да дукха нетий кхувлилга. ХIанзарча замах ла йиш йоацаш, кхалнаьха бокъонаш IотеIаеш, цар вахар ийрчалоаккхаш во гIулакхаш да уж.

Эхь дайна, сий доаца гIулакх дар укх шера Оалкама вахача Хакимова кхостадаьр. КIал кхо сесаги берашил доллаше а нахах къайла йиълагIйола саг йоалае лаьрхIа хиннадар цо. ХIаьта шийга йоагIаргйола саг а кораяь хиннаяр. Из яр Евлой. Из гIулакх къайладаккха дагахь Евлоева шийца а йолаш Наьсаре ваха араваьнна хиннав из. Цхьабакъда, новкъа водачара лаца а лаьца Наьсарен района халкъа судо набахта чувалла цхьа шу суд йир цунна. Из хилар общественноста ханнахьа ха а хайна оарц даларах. Иштта парте райкома кхалнаха юкъерча балха отдела заведующи Бондаренко ханнахьа оарцагIъяларах ший дас яьча кхелах кIалхаръялар Мамиева Лемка. Юкъера школа йистеяьккхача дIахо пединституте деша безам болаш хиннай Лемка. ХIаьта цун дас Нажмудина ший йиIий дагардар ховшше а маьре дIалургья аьнна Хамчиевна дош а денна цунгара шортта урдона ахча хьаийца хиннад. ЙоI раьза йоацаше дош деннача даьна дагадаьллар кхоачашхиланзар. Ахча юхадала дийзар. ХIаьта Лемка пединституте деша яхар.

ДIаяхача замах тIехьадиса гIулакхаш леладерашца лоаттабеш бола къовсам кхы а шерагIа боаржабе беза вай общественносто. Из болх духхьала кхалнаьха советашта тIабилла ца Iеш. Ийрчача гIулакхашта вай вахара юкъе моттиг хилийта йиш яц.

Т. ХАШИЕВ,
КПСС Сунженски райкома инструктор.

Грозненски «Металлист» яхача заводе Рафаилов Юрий Ивановича болх бу кхойтта шу совгIа дIаха я. Слесара гIонча волаш дIадоладир цо ший къахьегама вахар. Цу хана денз: слесара, котельщика, электросварщика, кхыйола а говзалаш Iомайир цо. Дукха къона болхлой Iомабаьб Юрий Ивановича ший специальностах болх бе. Дика болх барах грамоташи ахчан совгIаташи тийннад цунна завода администраце.

ХIанз Ю. Рафаилов керте латтача бригаде хьинаре къахьег жестянщика С. Б. Израева, менгеш хьадеча П. И. Воробьева, слесара-сборщика М. Аганова, кхычар. Паччахьалкхен план 150 — 160 процент кхоачашъеш хьабоагIа цу бригада болхлой.

Сурта тIа: бригадир Ю. Рафаилови М. Аганови пресс кийчъеш оа.

М. МАРХИЕВ.
И. Плиева сурт.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ИЙБУ

Коммунистически къахьегама сийлеи цIи лелаеча кхоалагIча промыслерча мехкдаьтта доаккхача бригадашта юкъе эггара йоккхагIа лоархIачарех я тха бригада. Болх беча скважинех бизза пайда эцара дукха балхаш ду бригадерча мехкдаьттахоша. Дика пайда эц оаха къаьнача 30 скважинах а.

Итт бетта план ханал хьалха кхоачаш а еш, планал совгIа даьккха мехкдаьтта 8900 тонн гаргга да. Цох кхоачамбаь Iац тхо. Мехкдаьтта совдаккхара кхы а торонаш я тха. Цу даькъе дикагIа пайда эца беза скважинех, чакхъяха еза дукха геолого-технически мероприятеш.

Дукхача хана денз карагано-чокракски тIоанашкара мехкдаьтта луча скважинаша укх тIеххьарча хана кIезигдаьл хьалу мехкдаьтта, хIаьта ши скважина вIалла а мехкдаьтта ца луш сецай. Цу гIулакха дукха уйла йир оаха, керда резерваш лаха доладелар тхо. Юххера а оаха лаьрхIар карагано-чокракски тIоанашта лакхе уллача 11 тIоанашкара мехкдаьтта даккха. Цу тIоанашкара мехкдаьтта даккха тхо доладелча, хIара скважино лу мехкдаьтта 2—8 тоннага кхоачаш хилар. Из бахьан долаш деза мехкдаьтта даккхара итт бетта план тIеххоачашйир оаха.

Скважинай къаьнарча фондах пайда эцача хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба воккхагIвола оператор М. Н. Немцов керте латтача коллективера операторaш. Скважинаш шоайла гаьна яле а, цхьаккха хьовзам ца хулийташ болх байт царга операторaша.

БорхI шу совгIа ха я № 279 йолча скважинера доаккха мехкдаьтта кIезиг ца лу. Цу даькъе йоккха заслуга я И. И. Заруднев керте латтача тха бригада чуйоагIача звено коллектива. Цо режим нийса лелаю, оборудованех бизза пайда эц. Из скважина болх бе йолаелча денз цигара даьккха мехкдаьтта 5 миллион тонн я. Цига дика болх беш ба операторaш П. Кузуев, А. Шишадский, В. Бахолдин, кхыбараш.

Дукха балхаш ду бригадерча мехкдаьтта доаккхараша Iана замалахь болх бергболаш объекташ кийчъяра. ХIаналехьа станокаш-качалкаш йоачара электромоторашта лаьрхIача яьшкашта ремонт яьй, иштта ремонт яьй коллекторий ногIараштa, гIувнашта. 500 метр нефтепровод йиллай. ХIанз мехкдаьтта дIаухийтача насоса метта кердаяр оттаеш я, тоадеш да лаьттан кIалха скважинашта ремонт ечара наькъаш.

Даьхача хьокхамех кхоачам а ца беш, пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьинар ца кходеш къахьега лерхI бригадерча мехкдаьтта доаккхараша.

А. КОКОВ,
«Малгобекнефть» НПУ № 3 йолча промыслера мехкдаьтта доаккхача бригада бригадир.

ДИКА ХЬУВКЪАМ ФУХ ТИЙША БА

1968 шера бIаьсти ялаташ дIаде кийчо яра дукха балхаш де дезаш да Грозненски района боахамаш. Ялатийна лаьрхIа 1820 гектар пожнивной а йолаш силосаи мошача доакъараи 20 эзар гектара тIа хьажкIаш дIае еза колхозашеи совхозашеи. Цул совгIа ялатаи доакъараи лаьрхIа кен, ялата-бобови культураш, гидуаргаш 15 эзар гектара тIа, хIаьта цхьан шерей дуккхача шерашкеи хьахула баьцаш пхийтта эзар совгIа гектара тIа, шекараи доакъараи юв свекла, кхыйола культураш 1500 гектара тIа дIае еза. Из дукха болх ба. Цо декхарийла бу боахамий кулгалхойи специалисташи бIаьстан юхье ханнахьа дIаде толашагIа дола районированни фу кийчдареи из дIадувргдола лаьтта удобренеш тайса тоадареи гIулакха уйла е.

КПСС ЦК мартовски Пленум хиннача тIехьагIарча шерашка дукха мероприятеш кхоачашъяьй оаха колхозаши совхозаши хозяйственни хьисапе вIаштIехъяьха чIоагIъяра. Лакха механизаци йола, дуккха продукташ йоаха доккхий боахамаш хилар царех. Цу гIулакхо дIадийхар фу кийчдара керда формаш юкъейоалаелга.

1960 шера КПСС ЦК-си СССР Министрий Советси «Ялата, даьтта доаккхача культурай, баьций фу тоаярах» бола соцам бир. Цу тIа белгалдаьд сортовой фу кхедара керда гIулакх: Iилма тохкама учрежденешкареи учебно-опытни боахамашкареи кхухь колхозашеи совхозашеи хьажкIагара дIанийккхача ялата элитни цхьоалагIча репродукцеи фу, къаьнара фу хувцеи кердадаккхеи. Цунга хьежжа хIара шера ханнахьа чакхйоах оаха фуна акробаци яра паччахьалкхен лоархIамера мероприятеш. ДIадувш долча фуна дикалга хьожаш дукха къахьег Грозненски контрольно-фуна лабораторе. ХIара шера шозза тохк укхаза фуна дIаоттадаь ялат.

Фуна дIаоттадаьча ялата дикал лакхъе дукха балхаш де деза хIанзачул тIехьагIа агрономий, семеноводий, механизаторий, семеноводство хьокхаме хургйолаш вIаштIехьъяккхара.

ХьатIадоагIача шера бIаьстан юхье дIадувргдолча ялатий фу кийчдаьд управлене колхозашеи совхозашеи: хьажкIа 6800 центнер езача 4100 центнер, кхоча долаш дола фу кердадаккхара планах 350 центнер, гибридий цхьоалагIча поколене паччахьалкхенгара 3500 центнер фу хьаккхача делаш да боахамашка.

БIаьстан юхье дIаде кхоачамхиллал хьажкIа фу Iалашдаьд Ленина, 1 Мая цIерагIча колхозашка, «Горячеисточненский», «Плодоовощной», «Атагинский», № 2 йолча шурийбаьцадаарий совхозаша. Иштта кийчдаьд дерригача боахамаша кена фу. Цхьабакъда Iалашдаьча 5970 центнерах хIанз дIадувча кондицега ши эзар центнер мара дIакхоачаяьяц. Иштта да гороха фу а. Мел эша гороха, генарий, берца, гречиха фу Iалашдаьд 1 Мая цIерагIча колхоза, «Грозненский», «Ермоловский», «Горячеисточненский», «Старо-Юртовский», № 3 йолча сомий-баьцадаарий совхозашка.

Эшачул совгIа Iалашдаьд боахамаша цхьан шерарча баьций фу, хIаьта деррига а цIендаь кийча а да.

Белгалдаккха деза, управлене цхьадолча боахамашка фу цIендара йоагIача тайпара йоакхо ца яр, цудухьа дуккха ялат да хIанз цIендаь дIадувча боарамга дIа ца кхоачадеш. Ялат цIендара балхаш хIара шера тIехьдоах «Ермоловский» совхозеи Ленина цIерагIча колхозеи. ДукхагIдолча боахамашка ялат цIенду низ бола пункташ я, цхьабакъда царех бизза пайда эцац «Староюртовский», «Атагинский», «Горячеисточненский», кхыча совхозаша.

Иштта дукха кхоачамбоацараш да района боахамашка фу леладара даькъе а. Доакъара а ялата а лаьрхIа дIаоттадаьча ялатаца цхьана помещенешка лоаттаду фу. Цудухьа дукха халонаш нийслу дIаде чутессача фуна хулача лазараи садоахкача зенерча хIамаштеи духьала ядохимикатащца къовсам лоаттабеш, хIаьта иштта из цIендеш. Масала, «Ермоловскийи» № 1 йолча шурийи совхозашка, 1 Мая, Ленина цIерагIча колхозашка фу чутасса къаьстта складаш яц. Из бахьан долаш вIашагIъув тайп-тайпара фу, нунца цхьана лохлу дикал, бIехлу.

Белгалдаккха деза, бIаьстан юхье дувча ялатий фу деррига боахамашка районированни хилар, цхьабакъда из планах кердадаккхара гIулакх кхоачамболаш лелац, хIана аьлча опытни станце боахамашта кхоачамхиллал элитеи цхьоалагIча репродукцеи гороха, кена, гидуаргий фу лоаттадац.

Массанена а ховш махиллара, районированни долча элитаи цхьоалагIча репродукцеи фу дIадийнача кхедара хьалаш цхьатарра дале а хьувкъам 3—4 центнер совгIа хул кхыча сортах долча фу дийнача аре.

ХIанз деррига фу дIадувча боараме ца кхоачадаьча боахамий кулгалхой, специалистий керттера декхар да гарггарча хана фуна гIулакх дара балхаш кхоачашдаь дахара йолаш йолча ялат цIендеча низ болча пунктех бизза пайда эца.

Е. ГАЛКИНА,
Грозненски районни производственни управлене йоккхагIа йола агроном.

КЕРДАЧОХ БОАЛА ПАЙДА

Кердача тайпара болх бе кийчлуш болча хIамаш тегача производствай объединене специалисташа, ерригача коллективо хIанз чIоагIа уйла тIайохийт предприяте рентабельноста боарам лакхбара, чурча кхоачамех биззаи кхетамцеи пайда эцара. Кхы кIезигагIча лоархIамера производства эффективность лакхъяра средство иц балха материальни безам тIабахийтарах йола положенеш нийса юкъекхахьар а.

Премиальни системах йолча положене лерхIар — шоаш хьийгача кьих хьахулачунцареи производства эффективностацареи болхлой материальни безам лакхбар.

Планови заданеш кхоачашъярах, продукци арахецарга дIабода къахьегам кIезигбарах, материальни ценностащ кхоара план тIехкхоачашъярах, продукце дикал лакхъярах 223 эзар сом премеш еннай укх шера, вешта аьлча солхкарчул 75 эзар сом дукхагIа. Юкъера лаьрхIача болх беш волча хIара болхлочоа 80 сом кхаьчар.

Уж экономически хьокхамаш тоадарах кхы тIа а ши миллион гаргга сома экономически эффект хилар тхона, хIаьта дикка лакхбино пайда боарам. Премиальни система юкъекхахьаро торо хилийтар болхлой материальни безам совбаккха а планал совгIа 138 эзар сом ахча кходе а. Болх беш волча хIара цхьан болхлочоа лоархIаш кходаь ахча 50 сом да.

Из яле а е кхы яле а йолча премироване система эффективность лакхъяр — болхлошта материальни поощрени яра эшача экономически хьардах тийша да.

Вайнига дукхагIа яьржа система я план кхоачаши тIехкхоачаши ярах а арахецача продукце дикал лакхъярах а премеш телаш яр. Цу системах хIара бетта телача преме боарам 20 процент ба.

ХIанз чIоагIа яржаш латт отраслеви боарамаш лохдарах премеш телара система. Цун преме боарам даьккхача алапех 35 процент ба. Премеш телара из система дикка дIачIоагIъеннай.

Белгалдаккха деза, материальни поощрене системаш хIанз укх сахьата ерригаш а шоаш дика хилар хьахьекха яьнна ца хилар. Цун бахьан да преме боарамаи эффективностаи юкъера, масала, толашагIа йола продукци дукхагIа арахецара пропорцеш телхаеш хилар. Масала, № 1 йолча филиало зипах берий костюмаш ю, хIаьта толашагIча сортах йола продукци арахецара план ши процент тIехкхоачашъяьй. Цу 2 процентах 6 сом экономически эффективность хилар, хIаьта вознаграждени яла оттаяьй 12 сом. Долче, премироване цу тайпарча системо Iалашдац производства эффективность лакхъелга, фондаша пайда юхахьателга. Цу бахьанах цу филиалера юкъера алапи тIехдувл юкъерча выработкал.

Цу лакхе мел дийцачох цаI соцаде деза: материальни поощрене система хьахаржарах, кхоачашъяьчул тIехьагIа премеш телаш дола хьокхамаш кийчдарах тийша я производства эффективности рентабельности.

И. ЦЫГАННОВ,
Грозненски хIамаш тегача производствай объединене кертера экономист.

ЮРТ ТОАЛУШ ЙОАГIА

Коммунистически парте XXIII съезди, КПСС ЦК мартовски Пленуми хинначул тIехьагIа къаьстта доккхий хувцамаш хиннад Гудермесски района «Октябра 40 шу» яхача колхоза аренашка. Хьалха яйначоа хIанз йовзаргъяц цу колхоза тоаенна юрташ. Иштта хувцабеннаб юрта бахача наьха кхетам, цар вахар. Цу толамаша деган гIоздоах.

Хьожаргда вай цу артела а цунна чуйоагIача юртий а цар боахамий а суртага. Москва—Баку яхача автонаькъах дIакъаст колхоза юрташка бода жагIа билла шера никъ. Цу артела цхьа бригада йолча Къеди-Юрта йисте эггара хьалха гучайоал укхаза хьалха ца хинна бархI шера школа. Эламига, лоха бунаш хиннача юрта сурт хийцад, ахархой сийрдача, кIира теха лакхача цIеноша.

Кхы а воаккхий ве дог доагIа колхоза центральни усальбе — Энгельс-Юрта кхаьчача. Эггара хьалха бIарг тIаотт юкъера школа чуйолча кхозза вIаштIардаьча цIенна. ВIаштIардаьча цIеношка я колхоза правлени, юрта Совет, хьалъяь яла гарга я клуб, складаш, автобаза а нефтебаза а гIирсаш. Лоацца аьлча цаьхха бIарахьежача города цхьа йист йолаш санна хеталу цох.

Сайрийна улица тIа ваьлча цаI моттиг яц Ильича лампаш йоацаш, хьахоз лекха радио. Дуккхача ахархой цIеношка я приемникаш, саьргаш санна хьалъягIача антеннех гу телевизораш кIезига ца хилар.

— Ца хилча ца йоалаш тха вахара юкъе яьхкай электроаьшк, бараъкъаш дутта машинаш, холодильникаш, кхыйола бытовой хIамаш, — йоах моттигерча къонача яздархочо Витаев Бауде.

Цу дерригане хьахьокх городаи юртаи юкъера юкъ йовш хилар.

ХIанз хьожаргда вай юкъарча боахамга.

Массехк шу хьалха экономически тIехьаюсаш хинна колхоз, оалаш махиллара «карликови боахам», хIанз овлангара хувцабенна тоабенна дIаэттаб. Республика хьалхалаттача боахамий мугIаре хила торо хиннай колхоза. Цун доалахьа да боахама чIоагIа беркат доала эзараш гектараш дика лаьтта, детта доахан долаш боккха хьайбай боахам. Шерагара шерага дегIаух автомашиний, тракторий парк, дукхагIа хул юртбоахама техника.

Боахама дукхагIа пайда лу культураш — кIа, хьажкIа, шекара свекла, дуга дIадув укхаза.

Колхоза правлене кулгалхошеи парторганизацеи боккха теркам тIабахийтаб боахама экономика дегIайоалаярца колхозхой вахар кхы а тоаде, кхы а хозде. Цу гIулакхна говза кадраш эш. Уж хьагучох йолаш я. Цудухьа хIанз овлангара дIадаьккхад хьалха хинна «догIа делхе ялат хургда», «етт бахке шура хургья» яхача принципах болх бега. Специалисташа творчески уйла тIайохийташ, колхозхоша тешшаме къахьегаш колхоза балха юкъеккхувл Iилма карагIдувлараш, керда опыташ.

Иштта болх вIаштIехьбаьккха лелабарах колхоза торо хулийт паччахьалкхен план-заказ толамца кхоачашде. Масала, укх шера тIехкхоачашдаьд колхозхоша Советий Iаьдала 50 шу дизара сийна гIанийна социалистически декхараш. Ханах дуккха хьалха кхоачашъяьй паччахьакхенга ялат дохкара план — 100 процент, дулх — 135 процент, шура — 142, шекара свекла — 110 процент, дуга дIахо дохкаш да.

Совбаьннаб колхозхой къахьегамцара безам, хьалха санна дехар дац кулгалхоша, специалисташа колхозхошка балха арадовла яхаш. ХIанз хIаране кхетаду боахама экономика лакхъяларца шоай вахар тоалулга.

Боахама массадолча доакъошка нийса вIаштIехьбаьккхаб къахьегам. Цу хьакъе белгалъяккха лов колхозе Буруев Горкуса кулгалдеча шурийтоварни ферма коллектив. Къаьсттт къаьста латта цу боахама гIирсаш промышленни цехаш йолаш санна хеталу. Еттача кирпишках даь да гIирсаш, зооветеринарни бокъонаша дIа мадеххара цIена лелаю помещенеш. Подрядни организацеша хьалъяьй деттача хьайбашта лаьрхIа сийрда помещенеш, цхьяраш хьалъеш латт. Ши бIаь Iатта лаьрхIача коровника чу доакъар диллара, хий мелдара, кхо дIалаккхара балхашта механизаци яь хургда. Доахан деттав а хургда механизаци яь. Цу ферма механизаци яь цхьа корпус наггахь боахаме мара хургьяц. Иштта овлангара хийна аттача баьккхаб укхаза хьайбаш леладерий хала къахьегам. Шин-кхаь сага кхоачашбулургба цхьан коровника чура болх. Из боахаме керда хIама да.

Ферме беча балха учет лерттIа лелаю учетчика коммуниста Ахмалов Абусупьяна. Из бахьан долаш хьайбаш леладерашта дика довз хIара дийнахьа шоашта карагIдувла толамаш. Шера планах цхьа бIаь тонн тIайийнача социалистически декхарех 140 тонн йолча 150 тонн шура ехкай итт бетта ферма хьайбаш леладераша. ДIахо планал совгIа шура йохкаш ба укхаза. Паччахьалкхен план кхоачашъеча хьинаре дакъа лоацаш шийгара хьокхамаш гойт колхозе хьалхалаттача дояркаша. Царех я хIара кхоабача Iаттагара шера планах цхьа эзар килограмм яккха езача итт бетта 1.300 килограмм шура яьккха райсовета депутат йола Дакаева Дашубика. Карара кара тела цIе вымпел дIа ца хецаш хьайоагIа из. Иштта дика къахьег доаркаша Сараханова Зурас, Шисиева Аймане, кхыбараша. Боккха теркам тIабохийт боахаме хьалхалаттача доаркаша шура совъяккхарал совгIа из хьаьнагIа хилийтара. Базисни хьонал 3,7 процент йолча 4—4,5 процентага кхоачаю цар.

Иштта къахьегарах торо хиннай колхозхой укх шера юбилейни декхараш кхоачашдара боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье котбовла. Уж толамаш дахарах КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета, облсовпрофа даиман лелае сийлен байракхи, КПСС Гудермесски горкома, горсовета карара кара тела цIе байракхи еннай колхоза.

У. МАГОМАДОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома инструктор.

КИРГИЗСКИ ССР. Кантски района Карл Маркса цIерагIа йола совхоз москалий фермащца гIоръяьнна я. БIаь эзар совгIа дика москалаш я цун. Юбилейни шера 2,2 эзар центнер дика диетически дулх паччахьалкхенна дIаденнад оалхазараш леладераша.

СУРТА ТIА: шера накха болча кIайча москалий Iул.

А. Полякова сурт.
ТАСС фотохроника.

БОЛХ БЕЗАШ ХИЛЧА...

Эггара хьалха Зулейхана кузнечно - прессови цехе мел дар чоалханеи довза йиш йоацаш хаьеи хетар. Йоккхий прессаш яйча хеталоба: «могаргдий-теш сона укх машинашка айса яхар дайта», аьле. Ше балхах шек ювлаш хилар дIахайтар цо шийца цхьан цу цехе болх бе веначa шин маьрага Асламбекага.

Из дар кхо шу хьалха. Цу хана Гудермесера медико - инструментальни завод ший хьалхара гIанаш доахаш яр. Цу заводе эггара хьалхара «вахар» диллачарех цаI Аюбова Зулейхан я. Хьалхарча хача хало дар, тоъацар балха говзал, бакъда, ха дIайодар, лакхлора Зулейхана говзал. Цул совгIа гоннахьа гIонна кийча бола доттагIий бар, къонача кхалсага, царца Асламбек а волаш.

ХIанз З. Аюбова шоллагIча разрядах прессовщицалла къахьегаш я. ХIара бетта декхар 140 — 150 процент кхоачашду цо. Заводе хьайийцача кердача болхлошта гIо де а торо хул цун. ХIанз къоначa болхлочоа Термолаева Маккийна боккхача безамца ший говзал дIаIомаеш я из.

Укхаза мастералла болх беш ва Зулейхана мар Асламбек а. Ший болх дика бовзаш волча мастера наладчикашта цовкъостал дора прессашта штампаш уттаеш. Укх заводе лакхйир цо ший балха говзал, укхаза вахар парте а. ХIанз заводской парторганизаце партийни бюро член ва Асламбек. Цул совгIа заводерча болхлошта Аюбов дика рационализатор хиларца а дIавайзав. Укх тIеххьарча хана цо еннача шин рационализаторски предложенех цаI ерригa йIайха паковкаш молоташкара — прессашта яхар я. Цо торо хилийтар балха овсарле лакхъе а, хьаеш йола штампаш йоккхагIа е а.

Иштта хьаьнала къахьегарца завода экономика лакхъеш хьабоацIа Аюбовгlар дезал.

И. ДЖАМАЛОВ.

ЖА ДЕБАДАРА

Жа леладеча боахаме лоархIаме гIулакх да жена ханнахьа осеменени елга. ДIабаха бутт юкъе кхоачаш осеменени е болабелар Ленина орден лелаеча племенной жа леладеча «Шелковский» совхоза жа леладераш. Из боккхача лоархIамеи бехктоккхамеи гIулакх лоархIаш хьалххе а дика кийчо йир совхозе. ЦIи хезача жа леладечо Социалистически Къахьегама Турпала Эсмухамбетов Наурде боах: «жа дебадара ларда йоллаш да тхо хIанз, из дика йолларга хьежжа хургда жа дебари цар дикали».

Традици а хинна дIаэттал укхаза осеменени еш воккхагIволча жа Iуно ше тIахьожам лоаттабелга. Дахка жа доладелча вIашагIъеххача осеменени хIара пункте кIира гехай, цIена, йIайха я, эшаш йолча инвентарица, гойтара пособешца Iалашо яьй. Къаьстта дукха болх бу укх лоархIамерча кампане искусственни осеменене станце заведующе Иванова Лидия Федоровнас. Фуна лаьрхIа леладеча кой фу хьадоаккх укхаза. Цу балха хьинаре дакъа лоац лаборантка Ящук Валентинас, зоотехника Сергеев Виктора. Дийи бийсеи ца къовсаш къахьег цар укх деношка.

Шоай совхоза жа леладерашта лоаттадаь ца Iеш Шелковской а лоаллаххьарча Науреки а районий боахамашта фу лоаттаду искуственни осеменене станце.

Осеменени яра балхаш чакхдала гарга да хIанз тха бохаме. ВоккхагIа волча жа Iуна Эсмухамбетова 690 устагIа болча Iулаца пхийтта мара бисабац осеменени е 10 ноябрь тIакхоачаш. Кудайнетов Iабдула 711 устагIах 12 жий, иштта кхыбарий а. Дика чакхдоал осеменени яра балхаш.

А. ДУШИЕВ,
Шелковской района «Шелковский» яхача совхоза парткома секретарь.

Фу ха деза СССР заемех

Коммунистически партеи Советски правительстваи йоакхо еш хилар бахьан долаш цахаддаш лакхлу къахьегамхой материальни хьал.

Цунна тешал ду къахьегамхоша кхо а ден, хийцца лелаш йолча паччахьалкхен заемашка дIаухийташ долча ахча. ХIанз бахача нахага я 1,5 миллиард сом совгIа маьха цу заемий облигацеш.

Паччахьалкхен чурча 3 процент йолча кхаж боагIача, 1947 шера арахийцача заема ха 1967 шу кхоачалуш чакхйоалаш хиларца дувзаденна СССР финансай Министерства, СССР Министрий Совето мукъа а бенна, соахка 1-ча июле денз арахийцай керда хийцца лелаш йола «1966 шера Паччахьалкхен чура 3 процент йола кхаж боагIа заем».

Цу тайпара, соахка 1-ча июле денз мехка лелаш я ши заем, хIаьта цар облигацеш сберегательни кассаша наргIатта йохкаши эцаши я.

1947 шера арахийцача Паччахьалкхен чурча 3 процент йолча кхаж боагIача заема укх шера кхаж ловзабеш 5 керттереи цаI совнагIеи ялх тираж хиннай, хIаьта 30-ча ноябре ловзабергба цун цхьаькха, тIеххьара кхаж.

Из тираж чакхъяьккхачул тIехьагIа цу заема кхаж баьна йиса облигацеш шоай доалахьа йолаш барий йиш я 1966 шерарча Паччахьалкхен чурча 3 процент йолча кхаж боагIача заема облигацешца уж хувца е цу облигацей шоай мах сберегательни кассашкара дIаэца.

Теркалданза даргдац, 1967 шера 1-ча декабре денз 1968 шера 1-ча июне кхаччалца сберегательни кассаша цхьан заема облигацеш вокхаьнарца льготни условеех, вешта аьлча облигацей даьшкара курсовой разница ца йоаккхаш хувцаш хилар а хIаьта иштта декабрь бетта шоай облигацеш хийца болча цар даьша 30-ча декабре ловзаергйолча 1966 шера заема тираже дIахорча ерригача тиражашкеи дакъа лоацаргхилар а.

1947 шерарча заема кхаж бена облигацеш а хIаьта иштта шоай маьхах юха дIачуэца йоагIаш йолча заема облигацеш а мах дIаэца хьачуяла мегаргья 1970 шера 1-ча январе кхаччалца. Из ха чакхъялалехьа мах дIаэца хьачу ца луш йиса облигацеш яйнаргаш а лоархI, мах дIаэца хьачу а лац.

1947 шера арахийцача Паччахьалкхен чурча 3 процент йолча кхаж боагIача заема облигаци 1966 шерарча Паччахьалкхен чурча 3 процент йолча кхаж боагIача заема облигацех хувцале е цар шоай мах дIаэцале хьалхагIа **облигацеш шоай доалахьа йолаш бараш хьажа беза сберегательни массашкарча цу заема кхаж бенача ерригача тиражий таблицашка.**

Паччахьалкхен чура 3 процент йола кхаж боагIа 1966 шерара заем, 1947 шерара. Паччахьалкхен 3 процент йола заем а санна, 20 шу ха йилла арахийцай. Заема облигацеш 20 а 10 а сома маьха я, бахача наха шера юкъера лаьрхIача 3 процента боараме доход тел цо лелаш мел йоаккхача хана. Заем сберегательни кассана бахача нахага дIайохк карарча ахчах.

Заема кхаж боагIа тиражаш хIара цхьа бутти ах бутти массаза боал е шера 8 тираж хул. Укх шера кхы а 2 тираж хургья — 15-ча ноябре Баку цаIи 30-ча декабре Воронеже цхьаькхеи.

ХIара тираже 10 миллион сома маьха заема цхьан разрядаца 512560 сома маьха 9400 кхаж ловзабу, цу даькъе 5 эзар, 2500, 1000, 100 40 сома маьха кхажаш а долаш.

Хийцца лелаш йола заемаш арахецара условеех, кхаж бена облигацеш царех бена кхаж дIалучa хана дIачуэц, хIаьта дIахорча тиражашта юкъе ловзаеш а яц. Цудухьа, хIара тираж массаза хул разряда юкъера облигацеш кIезиглу, хIаьта тиражашка ловзадеш долча кхажий дукхали ахчеи хувца ца луш шоаш хиннача тайпара дус. **Долче, заема облигацеех кхаж бара торо хIара тиражаца дукхагIа хул.**

Хийцца лелаш йолча заемий облигацеш хьачуденначa хана ахча юхалуш дола маьхера каьхаташ да. Цудухьа, нагахьа санна уж доадойя облигацей даьшкара цхьаккха тайпа претензеш сберегательни кассаща дIатIаэцац.

Из ца хилийтар духьа а вешта, дуккхача кхыча бахьанех а, заемий облигацеш дIаяхка сберегательни кассе дIачуялар гIойленагIа да. Уж дIаяхка дIачуэц цIи тIайолаш (вешта аьлча белггаларча сага цIерагIа) хьабенначоа дIалургйолаш. ДIаяхка облигацеш дIачуэцарах уж тешшаме ядаргхиларах дола тешал лу, дIачуеннача облигацей ерригa номераш сереши тIа а йолаш.

ДIачуийна облигацеш сберегательни кассаша, кхаж арабаьлча тиража таблицаш тIа а хьеже тохк, хIаьта нагахьа санна цар кхаж бена хуле, облигацеш дIачуялара тешал долаш велчунга хоам бу цу хьакъехьа дIахка облигацеш дIачулуча хана из дара ше раьза волга цо дIахайтадале.

Сберегательни кассе дIаяхкаь яла облигацеш цхьан е массехк сага дIахьожае мегаргья, уж нах облигацей даь дакъа кхача дезарех бар-бацар аьнна доацаш.

Облигацей даьна бокъо лу, облигацеш ше дIаэца йиш хургйолаш енна ца Iеш, облигацеш дIаяхка дIачуэцарах хьаденна тешал дIахьекхача облигацеш кхычо хьаэцаргйолаш доверенность дала а.

Облигацеш дIачуэцарах хьаденна тешал доалича, цу хьакъехьа сберегательни кассага заявлени ца елча ярьяц. ТIаккха, хьажа йоагIача тайпара документашка хьежачул тIехьагIа, сберегательни кассо ше облигацеш дIачуэцарах керда тешал лу, хIаьта облигацей даьна цунах цхьаккха тайпа зе а хилац.

Т. ЯХШААТОВА,
Нохч-ГIалгIай АССР гострудсберкассайи госкредитеи управлене начальник.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

НIАНИЙ ЛАЗАРАЩЦА—ЛИРА КЪОВСАМ

Укх гарггарча шерашка дIалаха аьнна белгалдаьхача лазарех я гельминтозаш хьееараш, сагагара хьайбашка йоалаш йола истареи хьакхийи цепень. Солитераш яхача къаьнача цIерах йовзаш я уж.

Цар хьедеш долча лазаро доккха зе ду халкъа боахама, хIана аьлча уж кхийттача хьайбай дулха къаьстта обработка е еза, хIаьта чIоагIа кхийтта хинналале даа мегаш а хилац. Аьлча кхоачам ба, алхха цхьан Нохч-ГIалгIайчен дулха комбинате 1966 шера дийнача 44.616 бежанах 176 бежана дулхах финноз яха лазар кхийтта хинна хилар гучадаьккха а царех 10 бежана дулх даа ца могадеш юкъера дIакхесса а хилар. ХIаьта 1967 шера 9 бетта дийнача 40.283 бежанах финноз кхийтта хилар гучадаьнна 117 бежана дулх дар, царех 12 бежана дулх дIакхессад, хIаьта вокх доахана дулх лазар хьадаргдоацаш тоа а даь, промышленни переработке дIачуденнад. ХIаьта городашкеи юрташкеи дулха тохкамбеча станцешка мел брак ду уж? Из бахьан долаш кхачан дуккха дика продукт юс бахача нахага дIа ца кхоачаш.

Истареи хьакхийи цепень — бокъонца кхийнача хана сага мара хулаш доаца лента хьисапера нIаний. Духхьал цунгара мара хьалоалаш дац из лазар. Истара цепень йIоахалла 3—10 метр, кортилгахи хи фортилгахи доахкаш Iалаьмате дукха — цкъаза 1.000-нега кхоачаш кагий кIоригаш а йолаш. Кортилгах хьакъестарга хьежжа ондаьннача кIоригашта чу 100—150 эзар фуъ хул. ХIара фуа чу зародыш йоалл. Ондаьнна кIоригаш нIанах хьа а къесташ шоаш е фекалешца кер чура Iоъараювл: шоашта тIеххьа Iодеча фуий лар а юташ, пIендарашта тIагIолла чурча баракъашта е метта хIамашта тIагIолла текхаш лел кIоригаш. Шера 2,5 эзарнега кхоачаш кIориг ю цепено. Сага дегIацара сокаш а юаш цун чурашка яхаш бIарча шераш доах истара цепено.

Хьакхий цепень а иштта лента форма йолаш я, хIаьта дIоахалла 1,5—6 метр йолаш дола цун дегI кIоригех латт, корта муIаш ягIаш санна ба цун. Теххьара кIоригаш нана нIанех хьа а къаьсте, фекалешца кер чура арайоагIа. Шоашкара Iоъарайоалалургйолаш яц уж, хIана аьлча шоаш цхьаь дука лелалац уж. Фуэх дизе хул кIоригаш. ДIахо фу хул фуэх?

Истара цепенаша доаханна мара зе дац цар бIехъяь буц юаш и. кх. дI. Чурашка кхаьчача фуий пордув сокаша беча Iоаткъамах еше тIера Iо а еже, зародыш хьагучайоал, тIаккха шерга оагIох чу а яхе, пигара кхестача цIиво ерригача организма чу гIолла дIайоаржаю, цIий дукхагIа лелача пхьидашка чуюж (меттах, дегах, пIендарашта юкъе, кхычахьа). 6 бутт баьннача гIолла зародыш ахкарг) — финна ондайоал, тIаккха доаханна финноз яха лазар хул. Из личинка сага лазар хьадалар кхерам болаш я. Го баьккха баьннаб: доаханна сагагара хьадаьннал лазар, хIаьта хIанз из лазар доаллаш долча доахангара сагага хьадалар кхерам ба лазар. Сага лазар хьадоал кIезига кхехкадаь е кхерза бежана дулх диача, къаьстта а ветеринарни лор ца хьожаш цIагIа доадаьча доахана дулхах даь шашлык диача. Белгалдаккха деза, лазар кхалнахах сихагIа кхеташ хилар, хIана аьлча дулх юкъе дола даар кийчдеча хана фарш бага а кхехкаш чамбоах цар.

Дулхаца личинка-финна йиаьча сага чурашка шаьрача мордах чухов из, цига дегIа а ухаш, 2,5 3 бутт баьннача гIолла ондаьле, бокъонца лазар хьоаде йоалалу из, тIаккха фуэх дизза дола кIоригаш араухийт. Уж доакъарах дIа а кхийте, доаханна лазар хул. Нагахьа санна истара цепена доаханна мара лазар ца тохе, сага кер чу хулча хьакхий цепено хьакхийна, акхача налана гох лазар, цамогаш хила тарлу жIали, циск, кхыметтел саг ше а. Ишта лазар кхийттача сага чурашка бокъонца ондаьнна ленточни формеи личинкаахкарги дегIа пхьидашта, бIаргашта, кхыметтел хьаьна а кхыча дулха хьоагашта а зе деш йола финна хул. БIаргашта кхийттача цу лазаро цхьадолча даькъе е геттара доаду бIаргаса, хIаьта лазар хьаь чу даьлча леш а хул.

БIехача яжача хана а хьакхий цепена фуаш лета доакъар диача а лазар кхет хьакхарчех. Уж кхераме лазараш доаржадара аьттув сено боаккх? Уж ца даржийтара фу де деза? Эггара хьалха хьайбашка лазар дIадалара кхераме ба царна гIулакх деш бола уне нах (скотникаш, кхыбараш). Къаьстта а, дика кийчъяь туалеташ йоацача е доахан атта тIакхоачача бIеха, антисанитарни хьал тIа леляеш йола хьаштагIаш ягIача моттигашка.

Укх шера апрель бетта Науреки района Кречетова хуторе оаха гучаяьккхар доаханна финноз яха лазар кхийтта моттиг. Техкачул тIехьагIа гучадаьлар, туалеташ жа лоргачеи дуккха нах бахача хуторашкеи мара ца хилар. Цхьабакъда, жа Iуй Iеча моттигашка нагахьа мара яц уж, хIара жа Iуй бригаде наьха шоай доалахьара Iалаьмате дукха доахан дале а. Къаьстта вочa хьала тIа дар жа леладу «Терский» совхоз, «Россия» яха колхоз санна дола доккхий боахамаш. Дукха мах бодац хьайбай помещенеш санитарни гIулакха цIена лоаттаяргa. Цудухьа тамаш а яц, из лазар кхийтта нах Науреки районе кхычахьарчул дукхагIа хилар. Лазар шерагара шерага дукхагIа даржаш латт, хIаьта отчетни даннех 1962 шерагара 1966 шерага кхаччалца диазза дукхагIа даьржад из. Укх шера а лазар кхы кIезигдена хIама дац. Эсала лелабу районе хьайбай боахамера лазар кхийтта болхлой ханнахьа хьагучабахареи царна дарба дареи болх. Шоашка хеггаши лабораторе гIолла чакхбоахаши гIаддайча а шера шозза тохкамбе беза хьайбай; боахамерча болхлошта.

Наха лазараш хьадувлаш дарии лазар кхийттача хьайбай дулх хиларах, дизза кхоачашданза даргдац шоай коашка наха доахан доаделга дехкаш дола закон, хIаьта деррига дулх а дулха продукташ а ветеринарно-санитарни тохкамах чакхъяха еза. Дуккха моттигаш я уж законаш телхадеши ветеринарни мухьар тIадоацаш дулх дохкаши. Дулха комбинате дIачуденнача хIара бежана бирка ола декхарийла ба. Дулха комбинате, цу биркага а хьеже хов, нагахьа санна бежан лазар доаллаш хуле, из малагIча боахамера доаладаьд. Дулха комбината ветеринарни болхлоша цу тайпарча боахамашка хоам бу лазар цигара хьадоладенна хиларах а из дIахо ца даржийтара де дезача гIулакхех а. Цхьабакъда, Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства енна указани йоллашехьа а, дулха комбинате деррига доахан вIашагIъяду, вай республика боахамашкара доаладаьраш меттел, доаллахарча республикашкара доаладаьраш а.

Цу тайппара, вай дулха комбината сведенеех ха йиш йолаш дац кхерамера нIаний лазараш дола доахан меллад а мичара доаладаьд а.

Н. ГРИГОРЬЕВ,
Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама ветеринарни станце отдела заведующи.

Р. СИВЧЕНКО,
вонихагIа вола лаборант.

ВАЙ ДОТТАГIИЙ БОЛЧА

Городе Ямболе хьалъеш латт искусственни хьоаса бергбола завод. Из болх бе йолаелча мехкага хIара шера 12 эзар тонн из тайпа продукци кхоачаргья.

Мехка эггара йоккхагIйолча химически комбината юкъе городе Враце хьалъеш латт искусственни хьоаса баккхара эша бедал кийчъергйола завод.

* * *

Толбухински округ (Къулбехьен Добруджа) Болгари бокъонца кхоабар а хинна дIаотташ латт. Укх шера кооперативайн госхозийи кхашкара гектара тIа 46,3 центнер кIа даьккхад юкъера лаьрхIача, хIаьта йоккхий яьча 15 кооперативе — 50 центнер. Кхашка къахьегараша укх шера шоашта хьалхашка деккар оттадаьд хьувкъам 4 — 5 центнер лаккбе, аьнна. Царна доккха новкъосталца сортах дола кIа эггадоахаш тоаду, юкъехкухь «безостая-1» яха советски сорт, цо эггара дукхагIа пайда лу.

РУМЫНИ

Ши эзар гаргга тайп-тайпара издани я Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара хетаяь Бухаресте яьча советски книжни выставке. Выставко хьахьокх Советий Мехка книжкаш кепатохара гIулакх Iалаьмате шерденна хилар. Укхаза хьахьокхаш я Маркса, Энгельса, Ленина произведенеш, художественни литература, экономика, искусства, знаней кхыча доакъой книжкаш. ЛаьрхIача стенда тIа оттаяь я художественни деша румынски классикий СССР-а халкъий меттала араяьха произведенеш.

ГДР

Лейпциге хьайийлай Германски Демократически Республика производства новаторашта карагIдаьннарий юбилейни 10-гIа йола центральни выставка. Выставке хьахьокхаш я технически изделей, кердача технологически процессай 1800 совгIа образец, юртбоахама производственни кооперативай 14000 къонача болхлочун, Iилмахочун, студента, дешархочун къахьегамен цар лийхача изобретательски кердадаррийи результаташ.

Хьалхе а даьча лоархIамех, Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийна ГДР-е шерра социалистически яхь яьржача хана новаторскии рационализаторскии предложенеш, хIаьта иштта производстве хьалхалаттача кагийча наькха проекташ халкъа боахама юкъеяхьарах мехкага 321 миллион марка совгIа экономически пайда кхоачаргба.

ДРВ

Вьетнама Демократически Республике чуэцаш латт гурахьа дIадийна дуга. Ханойна гонахьа 1800 гектар хулача лаьттара дуга чуийцад. ТIом латташ хала хьал доллашехьа а дуга дика кайоалаш чуэцаш да.

ВЕНГРИ

10 шу даьннад «Совьет хирадо» яха журнал арадала доладенна. Из Будапеште венгерски меттала арадоах «Кердачун» кепайоазон агентствас. 1957 шера 5 эзар экземпляр йолаш арадувладоладелар из, хIаьта хIанз цун тираж 116 эзар экземпляр я. Цу цифраша тешал ду венгерски наха юкъе цун лоархIам лаккбалара. «Совьет хирадо» яхача журнало кхоачашду венгерски советски халкъаш вIаши гаргадаккхара Iалаьмате дика деккар, яхаш язду «Мадьяр немзет» яхача газето.

Доазол дехьара

ПАРИЖЕ ХИННА «МАРКСИСТСКИ УЙЛАН КIИРА»

ПАРИЖ, 16 ноябрь (ТАСС). «Октябрьски революце 50 шу. Социализм, вай ханара общество» — тема инийта йолаш дар укхаза хьадийлла «Марксистски уйлан кIира».

ХIара шера Французски коммунистически парте Центральни Комитета Париже ю марксистско-ленински теореи дунен халкъашта юкъерча болхлой боламен керттерча принципиальни проблемай хьакъехьара дискусси.

«Марксистски уйлан кIирана» юкъе дакъа лацара ФКП ЦК хьех доазол дехьара политически деятелаши Iилмахойи. Укх шера дискуссена юкъе дакъа лоацаш ва СССР-а Iилмай Академе президент М. В. Келдыш, ЧССР-а Iилмай Академе член, философе института директор Г. Филипек, ВНР-а Iилмай Академе член Б. Корецки, кхыбараш а.

Хьалхара заседани хилар Париже эггара йоккхагIчарех йолча зале Мютюалите ФКП ЦК Политбюро члени ФКП ЦК секретари волча Ролан Леруаг председателала деш.

«Социализм, Iилма, техника» яха йоккха доклад йир заседане СССР-а Iилмай Академе президента М. В. Келдыша.

Цул тIехьагIа къамал даьча вовзаш волча французски физика, Нобелевски преме лауреата Кастлера, марксистски тохкамий центра Iилма даькъа заведующе М. Ланжевэна, города Монтрея университета медицински факультете Жак Рус белгалдиннчи факультете Жак Рус белгалдаьхар дуккхача наьха творчески къахьегама эша доазув доацаш йоккхий торонаш хьайийла йола социализм хьалъеш даьха Iалаьмате доккхий толамаш.

КХЕРАМЗЛЕН СОВЕТЕ

НЬЮ-ЙОРК, 16 ноябрь. **ТАСС-а корр. И. Абламова** хьахойт:

Ше дIалийцача Iарбий территореш тIара ший эскар Израило арадаккха ца тугаш хиларца дувзаденна Гаргарча Малхбоале эттача кхерамерча хьалага дIахо а хьожаш хилар селхан Кхерамзлен Совет. Совето из доаш дуви ОАР-а дехарах.

Израильски агрессех хьахиннараш хIанзалца дIадахаза хиларо, хIаьта Iарбий лаьтташ Израило дIалаьца лоаттадаро сатем боабеш дола хьал оттаду Гаргарча Малхбоале, аьлар Сире викало Дауде. ООН декхарийла я ший агрессех хьахинначох захватчикага пайда ца эцийта. Израила ший эскар арадаккхар моллагIа дале а цхьанна дIадехаращца дувзаденна хилара раьза хургьяц Сири, аьлар сирийски викало.

Сире делегато белгалдаьккхар, гIемах байда боахамаш а дита дIабахача Iарбех ООН-а яь решенеш Израило теркал еш ца хилар, дIалаьцача территорешка уж шоашта йита лерхIаш израильски нах баха моттигаш яхкар Израила экспансионизма политика лелаеш хилар бакъдегта да, аьнна. США израильски агрессор дIахо а герзаца Iалаш а ву, хьал а лоац, аьлар цо. Сире викало ООН тIахьийхар израильски агрессех хьахиннараш дIадахара эша хьдда дола гIулакхаш тIаэцара.

Цул тIехьагIа къамал даьча США викало А. Голдберга дийцар Гаргарча Малхбоале «даьннача довнах тоам ца бича» баргбоацаш хиларахи цу райопе машар хилийта гIерташ США хиларахи. Из ше дувцаше а цо цIаькха а хестайора израильски эскар дIалийцача Iарбий территорешкара хьдда арадоаккхилга дIа ца декара хьдда арадоаккхилга дIа ца дехаши боккъалдар аьлча Израилга оккупаци дIахо яхьа йиш хулийташи йола американски резолюце проект. Израило дIадехарий хьакъехьа «ца тешаш хилара» тIахьийхар США делегато.

Израила кхыча мехкашцарча гIулакхий министра цIаькха а духьал дийцар дIалаьцача Iарбий территорешкара израильски эскар арадаккха лерхIаш Инде, Мале, Нигере оттаяьча резолюце проектана.

Малхбузерча паччахьалкхенаша, къаьстта США, Кхерамзлен Советте даьча къамаьлаша, аьлар СССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра хьалхарча заместитела В. В. Кузнецова, хьахьекхар хьалха а санна уж мехкаш Кхерамзлен Советага Гаргарча Малхбоален проблемай хьакъехьа тIехьа ца тетташ решени йита ца гIертилга.

СССР-а викало хьаллаьцар израильски эскар цо дIа мел лаьцача Iарбий территорешкара арадоаккхилгеи Гаргарча Малхбоале машар оттаргбола кхыдараш делгеи хьдда дIадехаш йола Инде, Мале, Нигере резолюце проект.

Малхбузера паччахьалкхенаш, белгалдаьккхар В. В. Кузнецова, гIертац иштта йола решени тIаэцийта, цу тIехьа тетта йиш йоацача проблемана Совет юстара яккха а юкъарча принципех долча хабаращца дискусси йоае а гIерт уж.

КЕННЕДИ МИШТА ВИЙНАВ ДУВЦА КХЫ ЦХЬАЬКХА КНИЖКА

НЬЮ-ЙОРК, 16 ноябрь. (ТАСС). Президент Кеннеди вер гохкаш хинна Уоррена комисси «критически хьажанзар факташка,» «ворхI тешо баь доткъам теркал ца беш а битар цо», яхаш язду Хаверфордски колледжа (штат Пенсильвания) преподавател Дж. Томпсона касталашха арадаргдолча «Далласера ялх секунд» яхача ший книжка тIа.

«Сатердей ивнинг пост» яхача журнала дувцачох, из проблема ше тохкаш Томпсона «бакъяц Уоррена комиссе доклад». Кердача тоъал дукхача материалий тохкам беш цо вывод яьй «ялх секунда кхо топ диаза теха хилара» а кIезигагIа вале а кхаь саго баьча тийшача балхах президент вийна хилара а.

Томпсон шеквувл Освальд бехке хиларах, Кеннеди вер кхы а США правительства тахка дезаш лерхI цо.

РАСКА ЙОАГIАШ ЛЕРХI АГРЕССИ

Нью-Йорк, 16 ноябрь. (ТАСС). Самардийнахьа арахьарча политика ассоциаце юбилейни обеде къамаьл деш паччахьалкхен секретара дийцар вашингтонски кулгалхоша массаза дувцаш дола хабар, США машар безаш а яр, цу хьакъехьа ДРВ шоашца гIулакх леладе а тигац, яхаш. Раска яхачох, ДРВ етташ йола бомбаш совцаярахи Къулбехьен Вьетнамера американски эскар арадаккхарахи ВIашагIкхийттача Штаташа «дувцилга йоацаш капитуляци» яр хургдар.

Раска доагIаш лерхI Вьетнаме еш йола американски агресси дIахо яхьар марионеточни режима хьалхашкара «декхараш» США цунца кхоачашдеш хиларах тарра.

Нью-Йоркерча Iалаьмате хозача «Хилтон» яхача отеле массехк сахьата дIаьхлуш хиннача обеде Раска къамаьл деш отела здания гонахьа пикеташ яр. «Машар Iалаьмате чехка», «Соцабе тIом», «ХIана доаду бераш?» — иштта плакатащца баьхкабар вьетнамски халкъа духьал США лоаттабеча бIехача тIемах эгIазбаха американцаш укхаза.

М. В. КЕЛДЫША ПАРИЖЕ ХИННА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ПАРИЖ, 16 ноябрь. (ТАСС). Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце юхь дIайолайир тха мехка Iилма дегIаахара кердача этапа, аьлар селхан СССР-а Париже йолча посольстве хиннача пресс-конференце СССР-а Iилмай Академе президента М. В. Келдыша.

Цо журналисташта дийцар СССР-а Iилмай Академеи союзни республикай академейи структурах, балхаш вIаштIехьдахарах, СибарегIа йоккха Iилма-тохкама центр хьаярах.

Советски Союзо, аьлар М. В. Келдыша, хьинаре дакъа лоац дерригача дунен Iилмеи технически прогресси дегIаахара юкъе. СССР-а Iилмай Академе президента дагадохийтар «лоацнача хана атома энерги карaерзае а машара гIулакхашта ядерни энергех пайда эца а Советски Союзага йиш хилийта» дола космос тохкаш, математике, ядерни физике советски Iилмахошта карагIдаьннараш. Касталашха, аьлар цо, СССР-е болх бе йолалургья эггара йоккхагIйола 70 миллиард электрон-вольт хула протоний ускоритель.

М. В. Келдыша иштта дийцар Iилма-тохкама кхыча доакъошка — плазма физике, радиофизике, химе, геологе, географе, океанографе, астрофизике советски Iилмахоша даьхача толамех а. Ше къамаьл даь чакхвоалаш цо жоп делар журналисташа тийннача дуккхача хаттарашта.

АНГЛИ. Берригача мехка баржаш латт Вьетнаме США-с дIаболабаьча бIехача тIема духьалара болам. Кагирхоша цунна юкъе хьинаре дакъа лоац.

Лондона, Глазго, Ливерпула, кхыча городий улицашка корабоагIаргба Вьетнамера американски эскар арадеккхара йолча воззванешта кIал кулгаш яздайташ лела къона англичанаш.

Сурта тIа: Эдинбурга болхло воззванена кIал кулг яздеш воал.

ТАСС-а фотохроника.

СССР КХЫЧА МЕХКАШЦАРЧА ГIУЛАКХИЙ МИНИСТЕРСТВЕ

16 ноябре СССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитела С. П. Козырева Канада Москверча посолага Р. А. Д. Фордага е чулоацам бола нота елар:

«Советски Социалистически Республикай Союза кхыча мехкашцарча гIулакхий министерствана тIадиллад Канада правительствага ер дIахайтар.

7 ноябре Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дуза ди дездеш СССР-а Оттаверча посольства зданена хьалхашка Советски Союзана моастагIал дола демонстраци яьй. Из вIашагIтехаяр дупен шоллагIа тIом болча хана гитлеровцашца цхьана гIулакхаш леладаьча, хIанз Канаде хьулабала моттиг кораяьча бандеровскии кхыча антисоветскии группировкашта керте латтараша. Цу гIулакха Малхбузен Германера Оттаве воалаваьвар тIема зуламхо вола бандеровцашта керте латта Стецько. Цо лаьрххIа йола инструктаж йир цу воча гIулакха юкъе дакъа лоацаш хургбарашта.

Провокаци дIайолайир Октябра 50 шу дизара хетадаь СССР-а посольстве нах тIаэцача хана. Хулиганаша посольства подъездаш дIа а лийца, листовкаш кхувсар. Хьийха посольстве боагIача хьаьшашка бIеха яппараш йора, басар чулола шушаш, кхыйола хIамаш чукхувсар хьаьшашта юкъе. Посольства здание кораш дохадаьд, пенашта Iатташ яьй, здани лотае гIертар.

Цу дийнахьа антисоветски провокаци вIашагIтехаяр СССР-а Монреалерча генконсульства зданена хьалхашка а.

СССР-а Канадерча посольства дуккхаза а теркам тIабахийтабар канадски правительства цига кийчъеш латтача провокацешта, пачхьалкхенашта юкъе лерттIа дола дипломатически гIулакхаш леладарца тарлургдоаца уж хулигански хIамаш хулийтаргдоаца гIулакх де аьццадар. Советски оагIоно цу хьакъехьа дар доаггIача тайпара дIахайтадар Канада Москверча посолага гIолла а.

Из иштта доллашехь, эттача хьалах гуш махиллара, посольства лерттIа болх белга Iалашдара а хьаша лархIареи советско-канадски отношенеш дегIаахара хьаштийн юкъара тIайийцача нормаш лелаяра а цхьаккха хIама данзар канадски Iаьдало. Цул совгIа дизза ала йиш йолаш да из провокаци кийчъяри дIаяхьари канадски официальни Iаьдало мегийташ хиннад, аьнна. Провокаци кийчъеш хиннарашка кепайоазон органаш меттел, канадски радиои телевидении а хиннай, массехк дийнахьа чIоагIа дийцад цар советски посольствана духьал моастагIал дола хулигански гIулакхаш де кийчдеш хиларах. Кхыметтел уж хулигански гIулакхаш доладеча боккъалдар аьлча уж совцадара хIама деш хиннаяц канадски полици, «тхона указанеш еннаяц», яхаш.

Советски правительства Канада правительствага хьдда йола протест кхайкаю уж хьоахадаь моастагIалца провокационни гIулакхаш СССР-а Оттаверча посольстванеи СССР-а Монреалерча генконсульстванеи духьал леладарах. Кхетадеш ма дий, дипломатически сношенеех йолча венски конвенце тIара хьадоагIа декхараш кхоачаш ца даьча цу акцеех материальнии политическии хьахиннарий хьакъехьара берригга а бехк канадски оагIонна боагIаш хилар.

Из хинна хIама новкъа хеташ укх шера 8 ноябре СССР-а посолага Канада кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Мартина яздаь письмо теркал а деш, министра цу деша хьакъехьара письмо кхоачамбоацаш лерхI СССР-а правительства, хIана аьлча цу тIа дувц советски посольствана духьала яьча провокацех бола бехк канадски Iаьдала тIера баккха гIерташ.

Советски оагIоно хьадех антисоветски провокацеш йолаяьраш а цупна юкъе дакъа лаьцараш а цIенхашттара таIазар дар, советски посольствана хинна материальни зе дизза юхаметтаоттадар. Советски правительство дог доахаш я Канадерча советски учрежденеша лерттIа болх бергбола хьалаш Iалашдергдола гIулакхаш канадски Iаьдало дергхилар», га». Шийга хьаенна нота хье ца еш ший правительствага дIахойтаргья, аьлар посола.

Наха долча гIулакха

МОРКОВИ СВЕКЛАИ

ДегIах латара гIулакха баьцадаарех, цу даькъе морковкахи свеклахи боала пайда боккха бац. Моркова 100 граммо, масала, 35 калорий лу, хIаьта свекла — 40. Цхьабакъда, баьцадарех боала пайда наха бувцача хана царна дагаръяр калорийность яц, царех йоакка витаминаш, маьхьра минеральни тухаш, растительни клетчатка я.

Кхачанга йодача свеклах дукха доахк фосфора, кальце, магне, аьшка тухаш а хIаьта иштта шекар, органически кислоташ — Iажий, чхьагIара, шурий, лимонни, кхыдараш а. Свеклах йоахк С, B^1, В, РР, яха витаминаш а А витаминэ лераш а.

Клетчаткои органически кислоташеи гийга перистальтика чIоагIъю, цудухьа чe йикъача хана яа могаю кхехкаь свекла — фетта 100 — 150 грамм. Магний дукха я миашка гIолла пелача цIево чIоагIа беш бола низ лаьгIбара, хIаьта гипертонически лазара дарба деча хана а кIезиг-дукха новкъостал ду цо.

Цул совгIа, свеклай органически вещества — бетаинэ — новкъостал ду хьайбай продуктаех йоахкеи растительни белокаш хьакъестаяраи хIаьта, долче, дIахо уж дегIах латийтарах, дийкхо бу болх тоабеш, из дарстарах лорадеш йола холин хьэхилийтара а.

Генарий даьтта а теха кийчъяьча винегрета юкъера кхехкаь свекла яа могаю атеросклероз, гипертонически лазар, дийкхи жамараши лазача, че а юкъаш гийга лазар хиннача хана.

Пайдана я морковь а. IажагIбесса-цIеча морковах 8 процентага кхаччалца шекари крахмали доалл. Морковаца я коротин — провитамин А, хIаьта иштта цунца я С, B^1, В, РР яха витеминаш а. Уж витаминаш дукхагIа я цIеча морковаца, къаьстта а цар тIагIоллaрча — чIораца. Цудухьа чIормаяккха могаяц морковь. ДикагIа да из цIена йилача.

Сага организма чу моркова коротинах витамин А хилац кер чу хьоанал хилча мара. Цудухьа Iуйрийна кIезиг-дукха хIама кхаьллачул тIехьагIа бийда морковь яа могаю пораша. Во хургьяц иштта сливочни даьттаца е генарий даьттаца кхерза е кхехкаь морковь йиача а. КIезиг-дукха А витамин юс морковка Iайда даьккхача хица а, цхьабакъда, кхерзача морковкаца дукхагIа я из.

●

ЛОАЦЦА ХЬЕХАМАШ

● Нагахьа санна баьцадаараши баьцаши овшош хьалхагIе а цIенъяьяле, хи чу ма ядийталаш — тIаьдо дола цIена гата тIа а тесса паттийтача кхоачам ба уж.

● Баьцадаарех кийчдь даар сихха дIаоттаде истола тIа. Халаш, из дIаоттадаь поаттадеш 3 сахьат даьнначул тIехьагIа цунца 20 процент мара витамин С юсаш ца хилар.

● Тух чудолча хIаман чу массехк дуга буртиг чутесача цар из доша а долийтаргдац е цунах бурилгаш а хулийтаргьяд.

● Шоай чIораш а тIехьа кхехкаь коартолаш цIенъеш аттагIа я, нагахьа санна уж кхийкка маьллинге а царна шийла хий тIадохийте.

● ТIера дIакъовланза йолча банка чура варени дукхагIа латтаргья, нагахьа цунна тIагIолла цхьа сантиметр сомал а долаш шекара тIоа хьоарце.

● Свекла кхехкаш йоаккха ха лоацъе йиш я. Цхьан сахьата кхехкае свекла, цул тIехьагIа цIера тIера Iо а яьккхе, 10 минута шийлача хи кIеж тIаахийта цунна.

● Дийхк чам болашагIа хургда, нагахьа санна из 2—3 сахьата шурийла улладойя.

● Маьхках диткъига пачараш дахара урс дIоахде, цхьан минута кIеж яьккхача хи чу а доаладийя.

1967 шера 15-ча ноябрера «Сельская жизнь» яхача газета тIара.

ШАХМАТНИ ТУРНИР

«Труд» ДСО Нохч-ГIалгIай Совета хьалхара моттиг яккхара хIанз городской шахматни клубе яхь дIахьошба республика дикагIбола шахматисташ. Царна юкъе ва спорта мастер В. Дорошкевич, ялх мастералла кандидат, цхьоалагIа разряд йола ялх шахматист.

КхоалагIча туре ловзаш мастералла кандидат волча А. Засанова В. Брюзгин эшавир. Конкурса юкъе ца воагIа Р. Алимов В. Котровскел котваьлар. Мастералла кандидат волча А. Ханта Б. Колодяжный эшавир.

Чемпионата кхоалагIа тур чакхъяьнначул тIехьагIа хьалха ва мастералла кандидат А. Хант. Цун шиннех ши очко я.

Укх яхье дакъа лаьцачарех дикагIа вола пхи шахматист «Труд» ДСО центральни Совета полуфинальни яхьашка ловзаш хургва, хIаьта кхаьнне профсоюза чемпионате дакъа лоацаргда.

В. ЛАНСКОЙ,
яхьа керттера судахо.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

УНАХЦIЕНО ЛОРАЯРА

ЛЕЛАЛГА—ХА ЙIАЬХА ХУРГХИЛАРА БОЛА ТЕШАМ

Къоналца лоаттабу къовсам массаза а адамлено уйла тIайохийташ хиннаб, цхьабакъда, ха йIаьхъелга вай деношка мара утопи йолчара бокъонца бакъдар а хинна дIаэттадац. Ах бIаь шера шоззачул дукхагIа йIаьхъеннай ха СССР-е юкъера лаьрхIача. ТIаккха 70—80 шерал йIаьхъяла йиш йий ха? — Из хаттар цхьаттарра уйла тIайохийташ да цу ханага дIакхача боахкараша а къонала белгалонаш дIахо яха, гаьна яха, ха лоацъеш дола лазараш дIадаха гIерташ болча Iилмахоша а. Тохкам бечарна массанена а цхьатарра хетачох, из кхы на лой а 100—120 шерага кхоачаш йIаьхъяла езаш я. ХIаьта из бокъонца вIаштIехьдаргдолаш хилар бIаргагу вай ханарча эзараш наькха ха 120—150 шерага дIакхаьча хиларах.

МалагIа средство я хIаьта организм къавлара Iоткъам булургбар, ха бокъонца творчески йIаьхъелга Iалашлулургдар? Из тайпа средство йолаш я — из я физически культура, упражненеш яр. Шерра диапозон чулоацаш хилар бахьан долаш, эйп ваьлча, маьже кагьелча, дега, дега пхаьнашта, нервни системана лазар хилча, обмен веществ телхача дарба дара хиланза яргIоаца компонент а хинна дIаэттай уж. 8—10 шу хьалхагIа а тIехьа боккхийча клиницисташта хетар миокарда инфаркт йолча хана дарбан гимнастика е гIертар корта боацаш гIулакх да аьнна. Тахан иззамо инфаркт йолча хана дарбан гимнастика елга ший ханнахьа доацаш, гоадаь тIадожадар лора тактика доккха гIалат лоархIаш да.

Физически культура къаьстта чIоагIа эшаш хилар шаьра гучадоал хIанз, производства механизаци автоматизаци чIоагIа дегIааха а яьнна сага дегIа пхьидашта тIабода низ геттара лаьгIбеннача хана. Хозахетадаь араьннаяц къаьстта ший тайпара термин — «детренированни дог». Дуккхазза даьча тохкамаша хьахьекхад, ледилга кIезигдар бахьан долаш организма чу хулаш йолча парушенешта юкъе керттера моттиг дег чун дега пхьнашкеи хулча хувцамашна дIалоацаш хилар. ХIаьта из цхьа бахьан доацаш дац! Ций кхестача системо беш бола болх чIоагIа бувзабенна ба леларца, хIаьта режим мел хийца а хувцар эггара хьалхарча аргIанна деган дега пхьнаштен Iаткъ.

Ераш да маьженаш хьеярах дего беча балхаца хула хувцамаш мел кIоарга да хьахьокхаш дола массехк масал. Профессора И. А. Аршавске гучадаьккхад, керда Iояьча жIале кIаьза дего минута 180—200-зза чинг тохаш хилар. Цу тайпара лист-листа а хIаьта, долче, кхоам боацаш а беш бола болх хьайба когаш тIа ура а этта дIадоладаллалца йолча хана бIаьхлу (уралаттар хови мадарра, дегIа пхьидий йоккхийча группай балхаца дувзаденна да). хIаьта цу хана дего беча балха юкъе хувцам хул дукккхазза а кхомегIеи пайданагIеи хул из. Иззамо сурт нийслу берий а — дог шорттигагIа деттадала доал бер шерага а кхаьча когаш даха долалуча хана.

Организм эволюционно дегIаахар дувш хиннача Iилмахой уйла дегIа пхьидаша беча балхо кхы доккхагIа хувцамаш хилийта тарлуш хилар тIа сецай. Цунна эггара къаьгIа дола масал — цхьан тайпарча фух йола кроликаши пхьагалаши. Шоай анатомо-физиологически свойствашка диллача шоайла кхоачарагIа дола уж хьайбаш вахара никъ бе-бе лелабеш да: кроликаш — шорттига лел, пхьагалаш — тIах аьнна лел. Цхьаькха да къаьстта белгалдоалаш; аьча хана минута 220 — 260-зза тохалуш дола пхIагала дог, дIахо яха йIаьхьелча 60 — 65-зза мара ца тохалуш лохлу. ХIаьта мекъача кроликий минута нийсса 280 — 300-зза тохалуш дола дог кхы лаьгI ца луш иштта лист-листа детталуш дIадода цо мел йоаккхача хана.

КIезига леларо дега, вахара лоархIаме йолча кхыча органий болх толхабу, чIоагIа Iоткъам бу ха йIаьхъялара. Цунна геттара дика тешал ду геронтологе института доцента И. В. Муравова яьча эксперименташа. Цхьан фух йолча цицхолгий шин группана бе-бе режим оттаьй: хьалхара цхьа группа ший хьашт мела лелийтай, хIаьта шоллагIъяр из де йиш хургйоацаш соцаьй. Цупах гучадаьннад, кIезига мара лела йиш йоацаш хиннача цицхолгий ха вокх контрольни группачунца нийсича 5—6-зза лоацъенна хилар.

Лорашта моццагIе а деиз зеденнад, йIаьххача хана сатем луш болча унахой организма чу кIоаргга структурнии биохимическии хувцамаш хулаш хилар. ДегIа пхьидий, тIехкий, нервай, кхыдола хьоасий болх соца а бийя, кхыча наькъа тIа доал, белкови, углеводни, фосфорни обменаца доккхий хувцамаш хул; дегIа пхьидашкара капиллярий сеть эIамиглу, царех цхьадола дакъа доассалу. Цудухьа геттара нийса лаьрхIа да унахоша кхыметтел эггара чоалханегIа йола операцеш яьчул тIехьагIа а метта бадаш йоаха ханаш тар ма лу кIезигагIа хилийта хирургаш гIерташ хилар.

ДегIа пхьидашта тоъал бе болх ца хилар — дега-пхьаний система лазар дегIадоаладара аьттув боаккхаш йола фактор. Кхыча бесса хул гIулакх даим физкультуреи спорти а лелаеш паьха унахцIено чIоагIъеши моллагIча ханара бале а цар балха хьинар айдеши хилча. ТIаккха, из къонабарий гIулакх мара дац яхилга дий, хIаьта 50 — 70 шу даьннарашта тIехьа да из дича? Дац! Физически упражненеш яр геттара пайдана да моллагIча ханара болча наха.

Даим тренировка яро дега пхьидашка гIолла лела цIий сихду, дикагIа Iалашду из цIийца, аьттув боаккх обмен веществ тоаяра. Тренировка ял долча дега низ кхоач ший балха хьинар 2 — 2,5-зза лакхде, цун кхы а юхебус чIоагIа хьинар тIадахийта дезача, хала инфекционни, психологически лазараш кхийттача хана духьалъотта чIоагIа эшаш бола боккха низ а. Периферера цIий сихдаларо цIий дегIа хьоасех кхеташ йола моттиг шеръю, хIаьта долче, организма ерригача органашеи системашеи кислород чуозилга а. Ший аргIанна цо кхомегIа хулийт дего ше беш бола болх.

Нийссача боарамагIа низ тIабохийташ а (могашалга хьежжа) даим занятеш еш а хилча дукьале а юлургья, кхыметтел дарба а дулургда къабеннача пахагара дукхагIа гучадувлаш долча лазарашта — атеросклероза, гипертонически лазара, стенокардена.

Ха дIаяхаяр яхаш къалац саг, из къалу вахарцареи нахацареи безам а хьашт а цунцара дIакъаьстача хана.

Лор Е. ПИРОГОВА,
(санитарни просвещене Центральни Iилма-тохкама институт).

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО
18 ноябрь, 1967 шу

8.25 — Дикача нахах. 8.35 — Къона тIехье. 16.00 — Литературни передача (гIалгIай меттала). 16.30 — «Къонал». 17.00 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал. 18.20 — Тха микрофона хьалхашка... 18.30 — Беташи иллеши халкъа ашараши.

РАДИО
19 ноябрь, 1967 шу

8.30 — «Шоана дукха езаенна ашараш» яха концерт. 15.20 — Литературни передача (нохчий меттала). 15.40 — Халкъий барттайнача дезале. 16.30 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» яха радиовыпуск. 17.00 — Къонал (гIалгIай меттала). 17.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета. 18.20 — РадиоладувгIархой дехар кхоачашдеш оттаду концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИ
18 ноябрь, 1967 шу

16.00 — Берашта фильм. 16.35 — «Пенжинла» къилбасела йода» — документальни фильм. 16.55 — Дунен тIарча гIулакхий обозрени. 17.10 — Киножурнал. 17.15 — Композитор Халебский. Керда произведенеш. 17.45 — «Тамаше кулгаши» «Карелё фаьлгаши» яха киноочерк. 18.10 — «Универмага витрина тIа» — художественни фильм. 19.45 — Шоана, бераш! 20.00 — Передачай ретрансляци. (ЦТ).

ТЕЛЕВИДЕНИ
19 ноябрь, 1967 шу

13.00 — Шоана, бераш! «Планета Ленински гварди», английски мотт кердабаккхари художественни фильми. 14.50 — «Хиланза варгвоаца саг» киноочерк. 15.00 — Художественни самодеятельности концерт. (ЦТ). 15.40 — Ракетни тIемахой а артиллере а деза Ди. 15.50 — «Ракетчикъ» — киноочерк. 16.00 — Музыкальни киоск. (ЦТ). 16.30 — Литературни викторина. (ЦТ). 17.30 — Пеленгатор. (ЦТ). 18.00 — «Гаьнаш йоккха хиннача хана» художественни фильм. 19.30 — Кинопутешествей клуб. 20.00 — Концерт. 20.45 — Документальни фильм. 21.00 — Фантастика театр. (ЦТ).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи, культурай промышленностеи отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05375. Заказ № 5453.